

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สมัยพุทธกาล เหตุที่องค์สัมมาสัมพุทธเจ้ายังไม่ปรินิพพาน ตราบเท่าที่ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีทั้งหลาย อุบาสกทั้งหลาย อุบาสิกาทั้งหลาย ผู้เป็นสาวกสาวิการของพระองค์ ยังไม่เลียบแหลม ไม่ได้รับการแนะนำ ไม่แก่ล้า ไม่เป็นพหูสูต ไม่ทรงธรรม ไม่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ไม่ปฏิบัติตามธรรม เรียนกับอาจารย์ของตนแล้ว ยังบอกแสดงบัญญัติ กำหนด เปดเผย ทำให้งายไม่ได้ ยังแสดงธรรมมีปฏิหาริย์ปราบปรบวาทไม่ได้ แต่หลังจากพุทธบริษัท ๔ มีคุณสมบัติตามที่พุทธองค์ทรงต้องการแล้ว จึงปรินิพพานตามคำกราบทูลของมาร^๑ ปัจจุบันพุทธศาสนาเป็นองค์กรทางสังคมมีหน้าที่ในการปกป้องรักษา และเผยแผ่คำสอนขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้า โดยมีสมาชิก ๔ ประเภทหรือที่เรียกว่า พุทธบริษัท ๔ คือภิกษุ ภิกษุณี อุบาสกและอุบาสิกา เป็นผู้รับผิดชอบ ความมั่นคงของพุทธศาสนาขึ้นอยู่กับ การป้องกันมิให้เหตุปัจจัยที่จะทำให้พระสัทธรรมตั้งอยู่ไม่นาน ซึ่งการจะทำให้พระสัทธรรมดำรงอยู่นั้น คือการที่พุทธบริษัททั้งสองฝ่ายคือฝ่ายวัด ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณีทุกระดับตั้งแต่ระดับเถระ มัชฌิมา และนวกะ และฝ่ายบ้านคืออุบาสก อุบาสิกาเอาใจใส่ในการประพฤติธรรม เป็นผู้มีความสามารถในการศึกษาพระพุทธานุศาสน์ ด้วยการศึกษาคำสอนทำความเข้าใจในพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ และลงมือปฏิบัติตามคำสอนนั้นตามสมควร แก่ตน หากมีการกล่าวจาบังพระธรรมวินัยขึ้น ก็สามารถที่จะหักท้วงหรือโต้แย้ง เพื่อปรับข้อผิดพลาดเหล่านั้นให้ตรงตามหลักคำสอนเดิมมากยิ่งขึ้นได้^๒

คนไทยส่วนใหญ่ได้เคารพนับถือพระพุทธศาสนาเป็นสรณะแห่งชีวิต สืบต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน นับแต่โบราณกาลจวบจนปัจจุบันที่ชาติไทยมีความมั่นคง ดำรงเอกราช มีอธิปไตยเป็นอิสระอยู่ได้ตราบเท่าทุกวันนี้ ก็ด้วยคนในชาติยึดมั่นอยู่ในสามัคคีตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีอันดีงาม ซึ่งเป็นปัจจัยเสริมสร้างสามัคคีธรรมระหว่างคนในชาติส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาจากพระพุทธศาสนา ดังนั้น หลักธรรมคำสอนทางศาสนา จึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาและความมั่นคงของประเทศชาติการบริหารกิจการศาสนานั้น เป็นหน้าที่ของคณะสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ แต่เนื่องจากอาณาจักรและศาสนจักรต้องประสานกัน เพื่อความมั่นคงของ

^๑ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๖๘/๑๓๓-๑๓๖.

^๒ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๓๓-๑๓๔.

ประเทศชาติ รัฐบาลในฐานะผู้รับสนองพระราชมหาราชของพระมหากษัตริย์ จึงเข้าไปมีส่วนร่วม ในการดำเนินงานกิจการทางศาสนา และสำนักงานพระพุทธศาสนาเป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อสำนักนายกรัฐมนตรี

ภารกิจของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีภารกิจเกี่ยวกับการดำเนินงานสนองงาน คณะสงฆ์และรัฐโดยการทำนุบำรุงส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ให้การอุปถัมภ์คุ้มครองและส่งเสริม พัฒนางานพระพุทธศาสนา ดูแลรักษา จัดการศาสนสมบัติพัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางทาง พระพุทธศาสนา รวมทั้งให้การสนับสนุนส่งเสริม พัฒนาบุคลากรทางศาสนา โดยมีอำนาจหน้าที่ คือ ๑) ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการคณะสงฆ์ กฎหมายว่าด้วยการกำหนดวิญญูฐานะผู้สำเร็จ วิชาการพระพุทธศาสนา รวมทั้งกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ๒) รับสนองงาน ประสานงาน และถวายการสนับสนุนกิจการและการบริหาร การปกครองคณะสงฆ์ ๓) เสนอแนวทางการกำหนด นโยบายและมาตรการในการคุ้มครองพระพุทธศาสนา ๔) ส่งเสริม ดูแล รักษา และทำนุบำรุงศาสนสถาน และศาสนวัตถุทางพระพุทธศาสนา ๕) ดูแลรักษา และจัดการวัดร้างและศาสนสมบัติกลาง ๖) พัฒนาพุทธ มณฑลให้เป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา ๗) ทำนุบำรุงพุทธศาสนศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้คู่คุณธรรม และ ๘) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานหรือนายกรัฐมนตรีหรือ คณะรัฐมนตรีมอบหมาย^๓ การดำเนินการของสำนักงานพระพุทธศาสนา จึงเป็นองค์การหนึ่งที่มีความ สำคัญต่อการจัดการบริหารและให้ความอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา โดยมีพันธกิจ คือ เสริมสร้างให้ สถาบันและกิจการทางพระพุทธศาสนามีความมั่นคงยั่งยืน สนับสนุนส่งเสริมและจัดการการศึกษาสงฆ์ และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาให้มีความรู้คู่คุณธรรม จัดการศึกษาสงฆ์เพื่อผลิต และพัฒนา ศาสนทายาทที่เปี่ยมปัญญาพุทธธรรมเผยแผ่ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญงอกงาม และร่วมสร้าง สังคมพุทธธรรมที่มีความเข้มแข็ง ดำเนินการให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนาโลก และพัฒนาการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติให้เป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาและสังคม

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน มีอำนาจหน้าที่ในการศึกษา วิเคราะห์ และรายงาน ข้อมูลสารสนเทศด้านพระพุทธศาสนา เพื่อกำหนดนโยบายในระดับจังหวัด รวมทั้งเสนอแนะแนวทางแก้ไข ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย แผนงาน โครงการของหน่วยงานในความดูแลของ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด รวมทั้งรายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคให้หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องทราบ ส่งเสริม ดูแล รักษา และทำนุบำรุงศาสนสถานและศาสนวัตถุทางพระพุทธศาสนา รวมทั้ง ดูแล รักษา และจัดการวัดร้างและศาสนสมบัติกลางในจังหวัด ส่งเสริมให้มีศูนย์กลางในการจัดกิจกรรม ทางพระพุทธศาสนาของจังหวัด ส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และพัฒนาบุคลากรทางพระพุทธศาสนา รับสนองงาน ประสานงาน และสนับสนุนกิจการและการบริหาร

^๓ สำนักงานพระพุทธศาสนาชาติ, **อำนาจหน้าที่**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.onab.go.th> [๒๔ มีนาคม ๒๕๖๐].

การปกครองคณะสงฆ์ ตลอดจนการดำเนินการตามนโยบายและมาตรการในการคุ้มครองพระพุทธศาสนา ส่งเสริมและประสานการดำเนินงานในการปฏิบัติศาสนพิธีและกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ปฏิบัติงานตามกฎหมายในความรับผิดชอบของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัดหรือตามที่ได้รับมอบหมาย และปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย^๔ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสำนักงานพระพุทธศาสนา จะมีการปฏิบัติตามแผนงานและนโยบายจากส่วนกลางอย่างเคร่งครัด แต่ปัญหาที่บั่นทอนความมั่นคงของพระพุทธศาสนายังปรากฏอย่างต่อเนื่อง อาทิ ปัญหาภัยที่เกิดจากปัจจัยภายนอก คือภัยที่เกิดจากต่างศาสนา เป็นการถูกรุกราน การใส่ความ ให้อภัยจากศาสนาอื่น ๆ และภัยที่เกิดจากลัทธิเลียนแบบ คือ ตั้งนิกายเอง และเลียนแบบเครื่องแต่งกาย อุปกรณ์เครื่องใช้ เลียนแบบตำราเรียนสร้างความนิยมให้เกิดแก่ผู้มีอันจะกิน อดอ้างตนเป็นผู้มีฤทธิ์ สำหรับภัยที่เกิดจากปัจจัยภายใน คือ การประพาศติผิดพระธรรมวินัยของพระภิกษุสามเณร ซึ่งพอจะอนุมานได้ในส่วนของบรรพชิตว่า ปัญหาเกิดจาก ๑) ศีลวิบัติ ความเสียหายเกี่ยวกับศีล ๒) อาจารวิบัติ ความเสียหายเกี่ยวกับความประพฤติ ๓) ทิฏฐิวิบัติ ความเสียหายเกี่ยวกับความคิดเห็น และ ๔) อาชีวิวิบัติ ความเสียหายเกี่ยวกับการเลี้ยงชีพ ขณะเดียวกัน ในส่วนคฤหัสถ์คือ การละเลยในการศึกษาหลักธรรมคำสอน การทำบุญโดยหวังผลประโยชน์ ขาดการปกป้องพระพุทธศาสนา ตั้งตนอยู่ในความประมาท หันเหจากหลักการพึ่งตนเองไปพึ่งพาอำนาจศักดิ์สิทธิ์ภายนอก จึงเป็นเหตุให้ชาวพุทธเริ่มอ่อนแอ และนำไปสู่ความเสื่อมสลายไปในที่สุด

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาสภาพทั่วไปของการส่งเสริมความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน ศึกษาการเสริมสร้างมั่นคงทางพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน และศึกษาแนวทางการส่งเสริมบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางพระพุทธศาสนา เพื่อการเสริมสร้างความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน ให้ยั่งยืนสืบไป

๑.๒ คำถามวิจัย

๑.๒.๑ นโยบายและแผนงานการเสริมสร้างความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ การเสริมสร้างความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน เป็นอย่างไร

๑.๒.๓ แนวทางการส่งเสริมบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางพระพุทธศาสนา ควรเป็นอย่างไร

^๔ สำนักงานกฤษฎมณตรี, กฎกระทรวง แบ่งส่วนราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๙, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๓ ตอนที่ ๒๕ (๑๔ มีนาคม ๒๕๔๙), หน้า ๑๑.

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษานโยบายและแผนงานการเสริมสร้างความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาการเสริมสร้างความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน

๑.๓.๓ เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูนในการเสริมสร้างความมั่นคงทางพระพุทธศาสนา

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลในด้านเนื้อหาและเอกสารดังต่อไปนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

๑) ศึกษาจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยศึกษาหลักธรรมเกี่ยวกับการทะนุบำรุงพระพุทธศาสนา และจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth interview) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน ๑๕ รูป/คน

๒) ศึกษาจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ แนวคิด ทฤษฎี จากหนังสือ บทความ บทวิจารณ์ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ บทความทางวิชาการ เกี่ยวกับการเสริมสร้างความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน ตามยุทธศาสตร์ ๖ ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ๑) พัฒนาระบบการศึกษาของสงฆ์ ๒) ปลุกฝังความเข้าใจ ๓) เพิ่มศักยภาพพุทธมณฑลในการเป็นศูนย์กลางพระศาสนาโลก ๔) พัฒนาสู่องค์กรที่โดดเด่น ๕) ส่งเสริมงานสาธารณสงเคราะห์ และ ๖) เพิ่มความคุ้มค่าให้แก่สาธารณูปการ

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) คือ พระเถระชั้นปกครอง บุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน ข้าราชการและประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน โดยจัดเป็น ๔ กลุ่ม คือ กลุ่มที่ ๑ พระเถระชั้นปกครอง จำนวน ๖ รูป กลุ่มที่ ๒ บุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน จำนวน ๓ คน กลุ่มที่ ๓ ข้าราชการ จำนวน ๔ คน กลุ่มที่ ๔ ประชาชน จำนวน ๒ คน รวมทั้งหมด ๑๕ รูป/คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดเขตพื้นที่คือ ภายในจังหวัดลำพูน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเริ่มตั้งแต่เดือน เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๐ ถึงเดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๐ รวมเป็นระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้ความหมายศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน ไว้ดังนี้

๑.๕.๑ การเสริมสร้างความมั่นคง หมายถึง การเพิ่มพูนให้ดีหรือมั่นคงยิ่งขึ้น การดูแลรักษาพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง

๑.๕.๒ พระพุทธศาสนา หมายถึง พระพุทธศาสนาสายเถรวาทซึ่งสืบทอดจากพระพุทธเจ้าโดยตรง

๑.๕.๓ สำนักงานพระพุทธศาสนา หมายถึง สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน

๑.๕.๔ แผนปฏิบัติราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน หมายถึง แผนปฏิบัติการเพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุผลตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ ๖ ด้าน ได้แก่

- ๑) ยุทธศาสตร์ที่ ๑ พัฒนาระบบการศึกษาของสงฆ์
- ๒) ยุทธศาสตร์ที่ ๒ ปลุกฝังความเข้าใจ
- ๓) ยุทธศาสตร์ที่ ๓ เพิ่มศักยภาพพุทธมณฑลในการเป็นศูนย์กลางพระศาสนาโลก
- ๔) ยุทธศาสตร์ที่ ๔ พัฒนาสู่องค์กรที่โดดเด่น
- ๕) ยุทธศาสตร์ที่ ๕ ส่งเสริมงานสาธารณสงเคราะห์
- ๖) ยุทธศาสตร์ที่ ๖ เพิ่มความคุ้มค่าให้แก่สาธารณูปการ

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงในพระพุทธศาสนา

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงทางพระพุทธศาสนานิสิต ได้ทราบถึงเหตุการณ์อันเป็นสาระที่เกี่ยวข้องกับการทำให้พระพุทธศาสนาเกิดความมั่นคงขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้าดังนี้

๑) ความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาในมหาปรินิพพานสูตร

ความมั่นคงในความหมายโดยทั่วไป หมายถึง แน่นหนาและทนทาน ไม่กลับกลายเป็นอย่างอื่น^๕ และความมั่นคงแห่งชาติ หมายถึง ความอยู่รอดปลอดภัย (Survival) และความ

^๕ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.royin.go.th> [๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๐].

เจริญก้าวหน้า (Growth) ของชาติ ตลอดจนความเป็นปึกแผ่นแน่นแฟ้นคงทนของชาติ พร้อมทั้งจะเผชิญกับสถานการณ์ทุกรูปแบบได้ในอนาคต และการที่ชาติจะมีความมั่นคงและปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวงได้นั้น จะต้องปราศจากสิ่งที่เรียกว่า ภัยคุกคาม(Threats) ทั้งปวง^๖ แต่สำหรับพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงความมั่นคงคือ ตามเหตุการณ์หลังจากที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงนิมิตโอกาสเรื่องที่พระองค์ทรงเจริญอิทธิบาทแล้วจะทรงมีพระชนมายุอยู่ได้ตลอดกับ เพื่อให้พระอานนท์กราบทูลอาราธนาให้ดำรงอยู่ แต่พระอานนท์ถูกมารตลใจ จึงมิได้ทูลอาราธนา เมื่อพระอานนท์มิได้ทูลอาราธนา พระพุทธองค์จึงรับสั่งให้ท่านออกไป ซึ่งท่านก็ได้หลีกไปอยู่ที่โคนไม้ไม่ห่างจากพระพุทธองค์ มารจึงได้เข้ามาทูลขอให้พระพุทธองค์ปรินิพพาน โดยอ้างถึงพระดำรัสที่พระพุทธองค์ได้ตรัสกับตนว่า พระองค์จะยังไม่ปรินิพพาน ตราบเท่าที่ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีทั้งหลาย อุบาสกทั้งหลาย อุบาสิกาทั้งหลาย ผู้เป็นสาวกสาวิกาของพระองค์ ยังไม่เฉียบแหลม ไม่ได้รับการแนะนำ ไม่แก้แค้น ไม่เป็นพหูสูต ไม่ทรงธรรม ไม่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ไม่ปฏิบัติตามธรรม เรียนกับอาจารย์ของตนแล้ว ยังบอกแสดงบัญญัติ กำหนด เปิดเผย ทำให้ง่ายไม่ได้ ยังแสดงธรรมมีปาฏิหาริย์ปราบปรามปรวาทไม่ได้ บัดนี้พระสาวกสาวิกาของพระองค์ มีคุณสมบัติตามที่พระองค์ทรงต้องการแล้ว ขอจงปรินิพพานเถิด และอ้างถึงพระดำรัสที่พระพุทธองค์ได้ตรัสกับตนว่า “พระองค์จะยังไม่ปรินิพพาน ตราบเท่าที่พรหมจรรย์คือศาสนาของพระองค์ยังไม่บริบูรณ์ กว้างขวาง แพร่หลาย รู้จักกันโดยมาก มั่นคงดี จนกระทั่งเทวดาและมนุษย์ประกาศได้ดี” มารก็ได้กราบทูลว่า “ศาสนาของพระองค์บริบูรณ์ตามที่พระองค์ทรงต้องการแล้ว ขอจงปรินิพพานเถิด”

มารมาทวงสัญญาจากพระพุทธเจ้า เพราะพระองค์ได้ตรัสขอความนี้เมื่อแรกตรัสรู้ ขณะประทับอยู่ที่ต้นอชปาลนิโครธริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา ตำบลอุรุเวลา^๗ บัดนี้ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นดังที่พระพุทธองค์เคยรับสั่งกับมารแล้ว คือพระสาวกสาวิกาก็มีคุณสมบัติตามที่พระพุทธองค์ทรงต้องการ พรหมจรรย์คือพระศาสนา ก็เป็นดังพระพุทธองค์ทรงต้องการ ซึ่งอรรถกถาและฎีกาได้อธิบายคุณสมบัติของสาวกสาวิกาตามพระพุทธประสงค์ว่า “ที่ว่าเป็นผู้เฉียบแหลมได้รับการแนะนำ” หมายถึง เป็นผู้เฉียบแหลมด้วยอำนาจแห่งมรรค เพราะแห่งตลอดสัจจะ ได้รับการแนะนำจนถอนกิเลสทั้งหลายได้ด้วยมรรค มีความแก้แค้น เป็นพหูสูตเพราะได้สดับคำสั่งสอนมาก ทรงจำคำสั่งสอนได้ ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม คือปฏิบัติวิปัสสนาที่สมควรแก่อริยธรรม ปฏิบัติตามธรรม คือดำเนินสู่ปฏิบัติที่สมควร เรียนกับอาจารย์ของตนแล้ว สามารถสั่งสอนได้อย่างมีปาฏิหาริย์ หมายถึง สั่งสอนจนนำผู้รับคำสั่งสอนออกจากทุกข์ได้ ปราบปรวาทได้สมเหตุสมผลด้วยเหตุและอุทาหรณ์ ดำรงหลัก

^๖ พันเอกหญิง เจษฎา มีบุญลือ, ความมั่นคงแห่งชาติ ความมั่นคงแห่งชาติ : การสร้างชาติไทยให้ยั่งยืน, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, ๒๕๕๓), หน้า ๓.

^๗ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๖๘/๑๑๓-๑๑๖.

^๘ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๗๕/๑๒๓.

คำสอนของตนไว้ได้ ที่กล่าวมานี้คือ คุณสมบัติของพระสาวกสาวิกาที่พระพุทธองค์ทรงพระประสงค์ คุณสมบัตินี้พระสาวกทั้งหลายได้พากเพียรพยายามกระทำให้มีขึ้นในตนเองเป็นลำดับมา ปัจจุบันแม้จะลดลงไปบ้าง ก็ยังสามารถปราบปรามกันได้อยู่จนถึงปัจจุบัน

อรรถกถาและฎีกา ได้อธิบายพระพุทธประสงค์ ประเด็นต่อมาของพระพุทธองค์ ซึ่งมารกราบทูลว่าเป็นดังที่ทรงประสงค์แล้วไว้ว่า พรหมจรรย์คือศาสนานั้นรวมเอาไตรสิกขาเข้าไว้ คือ อริสัจสี่สิกขา อธิจิตตสิกขา และอริปัญญสิกขา บริบูรณ์ คือสำเร็จผลด้วยการที่ภิกษุทั้งหลายได้บรรลุฌาน กว้างขวางคือ ถึงความเจริญ แพร่หลายไปตั้งมั่นในทิศานุทิศ ประชาชนจำนวนมากรู้แทงตลอดด้วยอำนาจที่ชนจำนวนมากบรรลุธรรม หรือเกื้อกูลแก่ชนจำนวนมาก มั่นคงดี คือถึงความเป็นปึกแผ่น โดยประการทั้งปวง จนกระทั่งเวทดาและมนุษย์ประกาศได้ดี คือเวทดาและมนุษย์ทั้งหลาย ที่เป็นวิญญูชนเท่าที่มีทั้งหมดนั้น ประกาศคำสั่งสอนงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง และงามในที่สุด ที่กล่าวมานี้คือ ความที่พรหมจรรย์ ถึงความเจริญ แพร่หลายมั่นคง ได้รับการประกาศเผยแผ่เป็นอย่างดี ซึ่งช่วงนั้นก็ เป็นดังที่พระพุทธองค์ทรงต้องการ ดังนั้นเมื่อมารกราบทูลทวงสัญญา จึงทรงรับว่าอีก ๓ เดือน พระองค์จะปรินิพพาน พรหมจรรย์คือศาสนานั้น ได้เจริญแพร่หลาย สืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน ได้รับการประกาศเผยแผ่สืบต่อมา ถึงแม้จะไม่บรรลุถึงประโยชน์สูงสุดเท่ากับสมัยพุทธกาล แต่ก็ยังเป็นประโยชน์ เกื้อกูลแก่มหาชนตราบเท่าทุกวันนี้^๙

สรุปได้ว่า องค์สัมมาสัมพุทธเจ้าได้เสด็จสวรรคตเมื่อพุทธบริษัทที่มีความพร้อมที่จะจรรโลงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองได้ ด้วยการศึกษในหลักธรรมความสอนได้เข้าใจอย่างท่องแท้ นำไปสู่การปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนนั้นได้อย่างถูกต้อง และสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นไปสู่บุคคลอื่น ให้สามารถปฏิบัติตามและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวันได้ และการป้องกันภัย อันเกิดจากการให้ร้ายแก่พระพุทธศาสนา คือสามารถอธิบายได้ว่าสิ่งที่เกิดขึ้น ผิดหรือถูก สิ่งที่ควรเป็นอย่างไร

๒) พุทธศาสนาในประเทศไทย

พระพุทธศาสนามีส่วนสนับสนุนช่วยเหลือสังคมไทยให้อยู่นิ่งมาอย่างสง่างาม การอุปถัมภ์ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาเป็นภารกิจที่สำคัญส่วนหนึ่งของพุทธบริษัท ๔ ที่ต้องประพฤติปฏิบัติเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา ซึ่งจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่บันทึกถึงการเข้ามาของพุทธศาสนาในประเทศไทยดังนี้

พระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ดินแดนประเทศไทย เมื่อประมาณพุทธศักราช ๒๓๖ สมัยเดียวกันกับประเทศลังกา ด้วยการส่งพระสมณทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศต่าง ๆ ๙ สาย

^๙ พระศรีวิสุทธิโกศล กิตติวฑฒโน (กิตติวัฒน์ พลวัน), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์มหาปรินิพพานสูตร: ศึกษาเฉพาะกรณีการรักษาหลักพระธรรมวินัย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๔ – ๒๖.

โดยการอุปถัมภ์ของพระเจ้าอโศกมหาราช กษัตริย์อินเดีย ในขณะนั้นประเทศไทยรวมอยู่ในดินแดนที่เรียกว่าสุวรรณภูมิ ซึ่งมีขอบเขตกว้างขวาง มีประเทศรวมกันอยู่ในดินแดนส่วนนี้ไม่น้อยกว่า ๗ ประเทศ ได้แก่ ไทย พม่า ศรีลังกา ญวน กัมพูชา ลาว มาเลเซีย ซึ่งสันนิษฐานว่ามีใจกลางอยู่ที่จังหวัดนครปฐมของไทย เนื่องจากได้พบโบราณวัตถุที่สำคัญ เช่นพระปฐมเจดีย์ และรูปธรรมจักรกวางหมอบเป็นหลักฐานสำคัญ แต่พม่าก็สันนิษฐานว่ามีใจกลางอยู่ที่เมืองสะเทิม ภาคใต้ของพม่า พระพุทธศาสนาเข้ามาสู่สุวรรณภูมิในยุคนี้ นำโดยพระโสณะและพระอุตตระ พระเถระชาวอินเดีย เดินทางมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในแถบนี้สามารถแบ่งออกได้เป็น ๔ ยุค ดังนี้

(๑) พระพุทธศาสนาเถรวาทแบบสมัยพระเจ้าอโศก ในปี พุทธศักราช ๒๑๘ พระเจ้าอโศกมหาราช ทรงอุปถัมภ์การสังคายนาครั้งที่ ๓ ณ พระนครปาฏลิบุตร หลังจากเสร็จสิ้นการสังคายนาแล้ว ได้ทรงส่งพระสงฆ์ไปประกาศพระพุทธศาสนาในดินแดนต่างๆ รวม ๙ สายด้วยกัน บรรดา ๙ สายนั้น พระโสณะและพระอุตตระเป็นสายที่ ๘ ได้นำพระพุทธศาสนาไปประดิษฐานในอาณาจักร สุวรรณภูมิ ซึ่งสันนิษฐานกันว่าได้แก่จังหวัดนครปฐม โดยมีโบราณสถานและโบราณวัตถุต่างๆ เช่น พระปฐมเจดีย์ เป็นต้น เป็นประจักษ์พยานอยู่จนบัดนี้

(๒) พระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน พระเจ้ากนิษกะมหาราชทรงอุปถัมภ์การสังคายนาครั้งที่ ๔ ของฝ่ายมหายาน ณ เมืองชลันธรและทรงส่งสมณทูตออกประกาศพระศาสนาในเอเชียกลาง เป็นต้นครานั้น พระเจ้ามั่งตี้ ทรงนำพระพุทธศาสนาจากเอเชียกลางเข้าไปเผยแผ่ในประเทศจีนและได้ส่งทูตสันถวไมตรีมายังขุนหลวงเม้า กษัตริย์ไทยผู้ครองอาณาจักรอัยลาว คณะทูตได้นำพระพุทธศาสนาเข้ามาด้วย ทำให้หัวเมืองไทยทั้ง ๗๗ หัวเมือง มีราษฎร ๕๑,๘๙๐ ครอบครัว หันมานับถือพระพุทธศาสนาเป็นครั้งแรก และต่อมาในปี พุทธศักราช ๑๕๕๐ กษัตริย์กัมพูชา ราชวงศ์สุริยวรมัน เรื่องอำนาจ แผ่อำนาจลงมาทั่วภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางของประเทศไทย กษัตริย์กัมพูชาทรงนับถือพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน แต่มหายานสมัยนี้ปนเปรมสมกับศาสนาพราหมณ์มาก ประชาชนถิ่นนี้จึงได้รับพระพุทธศาสนาทั้งแบบเถรวาทที่สืบมาแต่เดิมกับแบบมหายาน และศาสนาพราหมณ์ที่เข้ามาใหม่ ทำให้มีผู้นับถือทั้งสองแบบ และมีพระสงฆ์ทั้ง ๒ นิกาย ภาษาสันสกฤตก็เข้ามามีอิทธิพลในภาษาและวรรณคดีไทยมากแต่บัดนั้น

(๓) พระพุทธศาสนาเถรวาทแบบพุกาม ในปี พุทธศักราช ๑๖๐๐ พระเจ้าอนुरुทมหาราช หรือ อโนรธามังช่อ กษัตริย์พุกามเรื่องอำนาจขึ้น ทรงปราบรามัญรวมพม่าเข้าได้ทั้งหมด แล้วแผ่อาณาเขตเข้ามาถึงอาณาจักรล้านนา ล้านช้าง จรดลพบุรีและทวารวดี พระเจ้าอนुरुทมหาราชทรงเลื่อมใสพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ทรงทำนุบำรุงและเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยพระราชศรัทธาอย่างแรงกล้า

(๔) พระพุทธศาสนาเถรวาทแบบลังกาวงศ์ ในปีพุทธศักราช ๑๖๘๘ พระเจ้าปรักกมพาทุมหาราชได้ฟื้นฟูพระพุทธศาสนาขึ้นในลังกาทวีป โดยอุปถัมภ์การทำสังคายนาครั้งที่ ๖

จึงเป็นเหตุให้คณะสงฆ์จากประเทศต่าง ๆ ไปยังลังกาเพื่อศึกษาลัทธิพระพุทธศาสนาที่ปรับปรุงใหม่ เพื่อนำมาประเพณีปฏิบัติในประเทศของตน แต่สงฆ์ในลังการังเกียจสมณวงศ์ในประเทศ จึงเกียจให้สงฆ์เหล่านั้นบวชใหม่ในลัทธิลังกาวงศ์ให้เป็นนิกายเดียวกันก่อน “พระสงฆ์จากประเทศต่าง ๆ ได้เห็นวัตรปฏิบัติตามระเบียบใหม่ก็เลื่อมใสยอมรับอุปสมบทใหม่ เมื่อพระสงฆ์เหล่านั้นศึกษาเล่าเรียนสำเร็จแล้ว ก็กลับมายังประเทศของตนประชาชนเห็นพระสงฆ์ลังกาวงศ์ปฏิบัติเคร่งครัดในพระธรรมวินัย ก็เลื่อมใสให้บุตรหลานของตนบวชเรียนในสำนักลังกาวงศ์มากขึ้นโดยลำดับ ลัทธิลังกาวงศ์จึงแพร่หลายในพม่ามอญไทย ตลอดจนกัมพูชาแต่นั้นมา”^{๑๐}

พระพุทธศาสนาแบบที่นับถือมาเป็นศาสนาประจำชาติของไทยจนถึงปัจจุบัน มีรายละเอียดดังนี้

(๑) พระพุทธศาสนาสมัยสุโขทัย พระพุทธศาสนาในลังกาทวีปมีความเจริญรุ่งเรืองทั้งการศึกษาและปฏิบัติ พระสงฆ์ประเทศต่าง ๆ เดินทางไปศึกษาธรรมวินัยและบวชแปลงใหม่กลับไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์ในประเทศของตน บ้างก็นิมนต์พระลังกามาด้วย สำหรับประเทศไทยนั้นมีการตั้งสำนักเผยแผ่อยู่ ณ เมืองนครศรีธรรมราช ได้รับความนับถืออย่างรวดเร็วจากประชาชนคนไทยพุทธศักราช ๑๘๒๐ พ่อขุนรามคำแหง เสด็จขึ้นครองราชย์ ทรงสดับกิตติศัพท์ของพระสงฆ์ลังกาวงศ์แล้วอาราธนาพระมหาเถรสังฆราชจากนครศรีธรรมราชเข้ามาพำนัก ณ วัดอรัญญิก ในกรุงสุโขทัย พระพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์ก็รุ่งเรืองแต่นั้นมา เบื้องต้นมีพระสงฆ์ ๒ พวก คือ คณะสงฆ์เดิมกับคณะสงฆ์ลังกาวงศ์ แต่ในที่สุดได้รวมเข้าเป็นนิกายเดียวกันพุทธศักราช ๑๘๙๗ พระเจ้าลิไท กษัตริย์องค์ที่ ๕ ขึ้นครองราชย์ ทรงอาราธนาพระมหาสามีสังฆราชเมืองลังกานามว่า สุมณะ เข้ามาสู่กรุงสุโขทัยใน พุทธศักราช ๑๙๐๔ ครั้นออกพรรษาแล้ว พระองค์ก็ได้เสด็จออกผนวชชั่วคราว ณ วัดอรัญญิก ทรงพระราชนิพนธ์หนังสือ เถฎมิกถา หรือ ไตรภูมิพระร่วง ทรงสั่งสอนศีลธรรมแก่ประชาชนด้วยพระองค์เอง และเมื่อยังสงฆ์พระสงฆ์เข้าไปเรียนพระไตรปิฎกในมหาปราสาท พร้อมทั้งจัดระเบียบคณะสงฆ์ โดยแบ่งออกเป็น ๒ ฝ่าย คือ ความวาสีกกับอรัญวาสี

(๒) พระพุทธศาสนาสมัยล้านนาไทย สมัยล้านนาไทยตรงกับสมัยสุโขทัย และคาบเกี่ยวเข้าไปในสมัยอยุธยาตอนต้นพุทธศักราช ๑๘๐๒ - ๑๘๕๓ พระเจ้าเม็งรายครองราชย์ ณ เมืองเชียงใหม่ ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เช่น สร้างวัดเชียงมั่น พุทธศักราช ๑๙๗๘ - ๒๐๓๐ ในรัชกาลพระเจ้าติโลกราช กษัตริย์พระองค์นี้เคยผนวชชั่วคราว ณ วัดป่าแดง เมื่อ พุทธศักราช ๑๙๙๐ ต่อมา พุทธศักราช ๑๙๙๘ พระสงฆ์คณะหนึ่งได้รับพระบรมราชูปถัมภ์ไปศึกษาพระพุทธศาสนาในประเทศลังกา เมื่อกลับมาได้นำต้นพระศรีมหาโพธิ์มาด้วย จึงโปรดให้สร้างอารามถวาย ชื่อวัดโพธาราม หรือวัดเจ็ดยอด ครั้นถึง พุทธศักราช ๒๐๒๐ โปรดอุปถัมภ์จัดการสังคายนาครั้ง

^{๑๐} พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตฺโต), พระพุทธศาสนาในเอเชีย, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๑), หน้า ๑๑๐-๑๑๓.

ที่ ๑ ของประเทศไทย หรือนับต่อจากลังกาเป็นครั้งที่ ๘ ที่วัดโพธาราม ช่วงนี้ เป็นระยะที่วรรณคดี พระพุทธศาสนารุ่งเรือง มีพระสงฆ์เป็นนักปราชญ์คัมภีร์ภาษาบาลีมากขึ้น เช่นพระสิริมังคลาจารย์ แต่งมิ่งคลัตถที่ปนีเวสสันตรที่ปนี จักกวาฬที่ปนี พระญาณกิตติ แต่งโยชนาวินัย โยชนาอภิธรรม พระรัตนปัญญา แต่งวชิรสารัตถสังคหะ ชินกาลมาลีปกรณ์ เป็นต้น

(๓) พระพุทธศาสนาสมัยอยุธยา พระพุทธศาสนาในสมัยอยุธยาได้รับ อิทธิพลของพราหมณ์เข้ามามาก พิธีกรรมต่างๆ ได้ปะปนพิธีของพราหมณ์ เน้นความขลังความ ศักดิ์สิทธิ์ และอิทธิปาฏิหาริย์ มีเรื่องไสยศาสตร์เข้ามาปะปนอยู่มาก ประชาชนมุ่งเรื่องการบุญการ กุศล สร้างวัดวาอาราม สร้างปูชนียวัตถุ บำรุงศาสนาเป็นส่วนใหญ่ ในสมัยอยุธยาต้องประสบกับภาวะ สงครามกับพม่า จนเกิดภาวะวิกฤตทางศาสนาหลายครั้ง ประวัติศาสตร์อยุธยาแบ่งเป็น ๔ ตอน ได้แก่

(๓.๑) อยุธยาตอนแรก (พุทธศักราช ๑๙๙๑ - ๒๐๓๑) ในสมัยพระบรม ไตรโลกนาถ ทรงปกครองบ้านเมืองด้วยความสงบร่มเย็น ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ทรงผนวช เป็นเวลา ๘ เดือน เมื่อ พุทธศักราช ๑๙๙๘ และทรงให้พระราชโอรสกับพระราชนัดดาผนวชเป็น สามเณรด้วย สันนิษฐานว่าเป็นการเริ่มต้นของประเพณีการบวชเรียนของเจ้านายและข้าราชการ ใน รัชสมัยของพระองค์ ได้มีการรณนาหนังสือมหาชาติคำหลวง ในพุทธศักราช ๒๐๒๕

(๓.๒) สมัยอยุธยาตอนที่สอง (พุทธศักราช ๒๐๓๔ - ๒๑๗๓) สมัยนี้ได้มี ความนิยมในการสร้างวัดขึ้น ทั้งกษัตริย์และประชาชนทั่วไป นิยมสร้างวัดประจำตระกูล ในสมัยพระเจ้า ทรงธรรมได้พบพระพุทธบาทสระบุรี ทรงให้สร้างมณฑปครอบพระพุทธบาทไว้ และโปรดให้ชุมชน ราชบัณฑิตแต่งกาพย์มหาชาติ เมื่อ พุทธศักราช ๒๑๗๐ และโปรดให้สร้างพระไตรปิฎกด้วย

(๓.๓) สมัยอยุธยาตอนที่ยี่สาม (พุทธศักราช ๒๑๗๓ - ๒๓๑๐) พระมหากษัตริย์ที่มีพระนามยิ่งใหญ่ที่สุดในศตวรรษนี้ ได้แก่สมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระองค์ ทรงมีบทบาทอย่างมากทั้งต่อฝ่ายอาณาจักรและศาสนจักร ทรงส่งเสริมพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า สมัยนี้พวกฝรั่งเศษได้เข้ามาติดต่อกับไทย และได้พยายามเผยแพร่ศาสนา และทูลขอให้พระนารายณ์ เข้ารีต แต่พระองค์ทรงมั่นคงในพระพุทธศาสนา ทรงนำพาประเทศชาติรอดพ้นจากการเป็นเมืองของ ฝรั่งเศษได้ เพราะมีพระราชศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง

(๓.๔) สมัยอยุธยาตอนที่ยี่สี่ (พุทธศักราช ๒๒๗๕ - ๒๓๑๐) พระมหากษัตริย์ที่ทรงมีบทบาทมากในยุคนี้ ได้แก่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ทรงเสวยราช เมื่อ พุทธศักราช ๒๒๗๕ การบวชเรียนกลายเป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาถึงยุคหลัง ถึงกับกำหนดให้ ผู้ที่จะเป็นขุนนาง มียศถาบรรดาศักดิ์ต้องเป็นผู้ที่ผ่านการบวชเรียนมาเท่านั้น จึงจะทรงแต่งตั้ง ตำแหน่งหน้าที่ให้ ในสมัยนี้ได้ส่งพระภิกษุเถระชาวไทยไปฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศลังกาตามคำทูล ขอร้องของกษัตริย์ลังกา เมื่อพุทธศักราช ๒๒๙๖ จนทำให้พุทธศาสนากลับเจริญรุ่งเรืองในลังกาอีกครั้ง

จนถึงปัจจุบัน และเกิดนิยายของคณะสงฆ์ไทยขึ้นในลังกา ชื่อว่า นิยายสยามวงศ์ นิยายนี้ยังคงมีอยู่ถึงปัจจุบัน^{๑๑} แสดงถึงบทบาทพระมหากษัตริย์ไทยที่มีต่อพระพุทธศาสนา

ประเทศไทยมีพระมหากษัตริย์ปกครองประเทศสืบเนื่องมากว่า ๗๐๐ ปีตั้งแต่ สมัยสุโขทัยอยุธยาธนบุรีและรัตนโกสินทร์ การปกครองโดยระบบกษัตริย์เป็นวัฒนธรรมที่ไทยรับมาจากอินเดียพร้อมกับการรับวัฒนธรรมความเชื่อทางศาสนาโดยได้ผสมผสานแนวคิดหลัก ๓ ประการเข้าด้วยกันคือ แนวคิดในศาสนาพราหมณ์-ฮินดูที่เชื่อว่ากษัตริย์ทรงเป็นสมมุติเทพแนวคิดในพุทธศาสนาที่ว่าพระมหากษัตริย์ทรงมีสถานะเปรียบประดุจพระพุทธเจ้าทรงเป็นจักรพรรดิราชหรือธรรมราชาที่ก่อปรด้วยราชธรรมหลายประการ อาทิ ทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตร ๑๒ ประการ แนวคิดทั้งสองประการดังกล่าวนี้อยู่บนพื้นฐานของแนวคิดประการที่สามคือการปกครองแบบพ่อปกครองลูก ดังปรากฏมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยด้วยเหตุนี้ จึงทำให้การปกครองโดยระบบกษัตริย์ของไทยมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวแตกต่างจากประเทศอื่น^{๑๒} พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ได้ทรงอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาอย่างดียิ่งตลอดมา โดยทรงอุปถัมภ์ในทุกๆ ด้าน คือ ด้านศาสนธรรมได้ทรงอุปถัมภ์การชำระและจารึกพระไตรปิฎก การศึกษาพระปริยัติธรรม ตลอดจนการปฏิบัติธรรม ด้านศาสนบุคคลก็ได้ทรงอุปถัมภ์คณะสงฆ์และการสถาปนาพระราชาคณะ ด้านศาสนวัตถุก็ได้ทรงอุปถัมภ์การสร้าง และการทะนุบำรุงถาวรวัตถุทางพระพุทธศาสนา อีกทั้งทรงพระราชทานวิสุงคามสีมาให้แก่วัดในพระพุทธศาสนาพระมหากษัตริย์รวมถึงประชาชนทุกชนชั้นในสมัยต่างๆ ของไทยรวมทั้งกรุงศรีอยุธยา ต่างนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ โดยพุทธศาสนาที่เป็นศาสนาประจำอาณาจักร คือ พุทธศาสนานิกายเถรวาท

๓) แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การเผยแผ่เป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ในด้านการเรียนรู้ ซึ่งมีผลต่อการประพฤติปฏิบัติและการตัดสินใจในการดำเนินชีวิต การเผยแผ่อาจกระทำได้ในหลายช่องทาง ได้แก่ การพูดคุย การโฆษณาประชาสัมพันธ์ การจัดอบรม การแจกเอกสาร การนำสาร การชักชวนให้เข้าร่วมกิจการ การเทศนาทางสถานีวิทยุกระจายเสียงและการบรรยายธรรมทางโทรทัศน์ เป็นต้น

๓.๑) ความหมายเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึงการดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้ศาสนทายาทและประชาชนได้รับทราบในทุกๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้ว น้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเทศนา การปาฐกถา

^{๑๑} จานงค์ ทองประเสริฐ, ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในเอเชียอาคเนย์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๓๔), หน้า ๓๗๐- ๓๗๑.

^{๑๒} พระราชนิพนธ์คำนำสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, ใน “นามานุกรมพระมหากษัตริย์ไทย”, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา, ๒๕๕๔), หน้า ๔.

ในโอกาสและสถานที่ต่างๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์ หรือวีดิทัศน์ ภารกิจด้านนี้ ครอบคลุมถึงการที่ วัดหรือพระสงฆ์ จัดกิจกรรมต่างๆ ขึ้น ในวัดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแพร่ธรรมหรือต้องการให้ ประชาชน ได้เข้าวัดปฏิบัติธรรม หรือมุ่งเน้นสืบสานวัฒนธรรมไทยที่ได้รับอิทธิพลมาจาก พระพุทธศาสนา การดำเนินการใดของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่เป็นไปเพื่อการเผยแผ่ธรรมทาง ศาสนาทั้งในวัดและนอกวัด ชื่อว่าภารกิจด้านการเผยแผ่ทั้งสิ้น^{๑๓} และการเผยแผ่ หมายถึง “ขยาย ออกไป, การทำให้ขยายออกไป” หมายถึง สิ่งที่ยิ่งใหญ่อยู่แล้วทำให้ขยายออกไป เช่น การแผ่กฤษดา อภินิหารของพระเจ้าจักรพรรดิ เช่น พระเจ้าอโศกมหาราชทรงแผ่กฤษดาอภินิหาร ด้วยการส่ง พระมหานิกายไปยังประเทศศรีลังกา^{๑๔} ในการเผยแผ่ข่าวสาร ข้อมูล คำสอน และการโน้มน้าวใจของ ประชาชนให้เข้าถึงและสามารถปฏิบัติตนตามแนวทางของพระพุทธศาสนานั้น สามารถทำได้โดยผ่าน สื่อมวลชน สื่อบุคคล สื่อโสตทัศน์ และสื่อกิจกรรมศาสนา เป็นเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อ ค่านิยมที่ลึกซึ้ง การยอมรับที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ เพราะฉะนั้น การเผยแผ่ต้องทำอย่างต่อเนื่องค่อยเป็นค่อยไป และ รูปแบบการเผยแผ่ต้องเหมาะสมและทันสมัย^{๑๕} การเผยแผ่ในอีกความหมายที่น่าสนใจคือ พระพุทธองค์ ไม่ทรงใช้คำว่าประกาศศาสนา แต่ทรงใช้ว่า จงประกาศพรหมจรรย์ซึ่งมีความหมายว่า แบบแห่งการ ครองชีวิตอันประเสริฐอันประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา ท่านได้อธิบาย ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นภาษาง่ายๆ สรุปได้ความว่า ศีล ความระเบียบวินัยที่ดีที่สุดสำหรับมนุษย์ สมาธิ คือ การฝึกจิตให้ อยู่ในสภาพที่จะทำอะไรได้ตามที่มนุษย์ต้องการ ปัญญา คือ ความรู้ที่ดีที่สุดที่มนุษย์จะต้องรู้ ท่าน กล่าวไว้ว่า พรหมจรรย์นี้เป็นสิ่งที่อยู่กับตัว จึงขอให้ตนของตนปฏิบัติเองเป็นตัวอย่างดีกว่าเอาแต่พูด เพราะธรรมเป็นสิ่งที่พูดไม่ได้ บรรยายไม่ได้ บรรยายได้แต่ส่วนที่ว่า ให้ไปทำอย่างไร^{๑๖} อย่างไรก็ตาม ความหมายของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ยังสามารถพิจารณาได้จากกลุ่มเป้าหมายได้ คือผู้ฟังหรือ ผู้รับสารได้ ๒ ประเภทดังนี้ คือการเผยแผ่แก่พุทธศาสนิกชน และการเผยแผ่แก่คนทั่วไปที่ยังไม่ได้นับถือ พระพุทธศาสนา ในด้านพุทธศาสนิกชนให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระสัมมา สัมพุทธเจ้ามากขึ้น จนสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต รักการปฏิบัติธรรม และตระหนักในคุณค่า ในทางพระพุทธศาสนา จนกระทั่งช่วยกันเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างขวางออกไป ส่วนด้านบุคคล ทั่วไปที่ยังไม่ได้นับถือพระพุทธศาสนานั้น ก็ให้มีความสนใจในแนวความคิดพื้นฐานหรือหลักธรรม เบื้องต้นของทางพระพุทธศาสนา สร้างทัศนคติที่ดีต่อศาสนาพุทธ จนเกิดความสนใจศึกษาและทดลอง

^{๑๓} กรมการศาสนา, **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลาง ชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๙.

^{๑๔} พระเทพโสภณ (ประยูร ธรรมจิตโต), **การเผยแผ่เชิงรุก**, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่ หจก.สามสาน, ๒๕๔๘), หน้า ๓๕.

^{๑๕} ทศนีย์ จันทร, “การสื่อสารกับการพัฒนาวัฒนธรรมและศาสนา”, **เอกสารการสอนชุดวิชาการ สื่อสารเพื่อการพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, ๒๕๓๐), หน้า ๓๘๕.

^{๑๖} พุทธทาสภิกขุ, **การทำงานที่เป็นสุข**, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๓๘), หน้า ๘.

ปฏิบัติธรรมตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา เช่นลองฝึกสมาธิจนกระทั่งเห็นผล เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในที่สุดแล้วหันมานับถือศาสนาพุทธ เป็นชาวพุทธโดยสมบูรณ์^{๑๗}

สรุป การเผยแผ่ หมายถึง การเผยแพร่ข่าวสาร ข้อมูล คำสอน และการโน้มน้าวใจของประชาชนให้เข้าถึงและสามารถปฏิบัติตามแนวทางของพระพุทธศาสนา การเผยแผ่สามารถพิจารณาได้จากกลุ่มเป้าหมาย คือผู้ฟังหรือผู้รับสารได้ ๒ ประเภท คือการเผยแผ่แก่พุทธศาสนิกชน และการเผยแผ่แก่คนทั่วไปที่ยังไม่ได้นับถือพระพุทธศาสนา

๓.๒) แนวคิดเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือการหิยธรรมะซึ่งมีมากมายหลายหัวข้อไปขยายซึ่งเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ที่จะต้องเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นการประกาศหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรม แล้วน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติและใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต โดยวิธีที่ภิกษุสงฆ์ใช้ในการเผยแผ่ศาสนธรรมในปัจจุบันมีหลายวิธี ได้แก่ การเทศนาธรรม ปาฐกถาธรรม อภิปรายธรรม สนทนาธรรม การสอนวิปัสสนากรรมฐาน และการใช้สื่อประกอบการสอนธรรมะ จะเลือกใช้วิธีใดขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้รับ อีกทั้งการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นการทำให้พระพุทธศาสนาขยายวงกว้างออกไปได้อย่างกว้างขวาง โดยการนำเอาหลักธรรมคำสอนไปทำให้แพร่หลายให้ประชาชนได้นำไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข^{๑๘} หลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตั้งแต่ครั้งพุทธกาลมาจนถึงปัจจุบันได้ให้ความสำคัญต่อศาสนทายาท คือ พระภิกษุสงฆ์ผู้ออกเผยแผ่ธรรมเป็นอย่างยิ่ง และต้องพึงพาอาศัยบุคคลภายนอกที่เป็นคฤหัสถ์เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุน หรือที่เรียกว่า อุบาสก อุบาสิกา คือผู้ถึงพระรัตนตรัย เป็นกลุ่มคนที่สำคัญต่อพระพุทธศาสนาสืบเรื่อยมา^{๑๙}

วิธีการเผยแผ่พุทธธรรมในครั้งพุทธกาลพระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีการเผยแผ่แบบประยุกต์เข้ากับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ทางสังคม จารีต ประเพณีในแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันมากมาย ไม่ว่าจะทรงใช้วิธีไหนก็ตาม เช่น ทรงใช้อุบายในการเลือกบุคคล รोजังหะหรือโอกาส เป็นต้น^{๒๐} และในการไปเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น ความรู้ความสามารถของคนมี

^{๑๗} พระสมชาย ฐานวุฑโฒ, พุทธวิบัติ ? ตอน อดีต ปัจจุบัน และอนาคตของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา : วิถีทางที่ไม่ควรมองข้าม, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๑๒๕.

^{๑๘} พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พระธรรมทูตสายต่างประเทศ รุ่นที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๗), หน้า ๑๕๐.

^{๑๙} ธีรวิศ บำเพ็ญบุญบารมี, โครงการวิจัยธรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเบญจกัญญา, ๒๕๕๐), หน้า ๕๓.

^{๒๐} พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาณ), พุทธวิธีเผยแผ่พระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๕.

ด้วยกันทั้งนั้น แต่ไม่ค่อยจะบรรลุผลตามที่ตนต้องการ คงจะเกี่ยวกับปัญหาเรื่องยุทธศาสตร์ จึงทำให้มี ปัญหาและอุปสรรคอื่นๆ มาก บางท่านสอนดีก็ยังไม่ได้อยู่ไม่ได้ ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะยังมีปัจจัย อะไรหลายอย่าง งานพระธรรมทูตมีความละเอียดอ่อนมาก แถมยังถูกค่อนข้างขอตัวไปสอนเฉพาะคน ไทยด้วยกัน มีการเปรียบเทียบกับพระธรรมทูตทิเบต พระธรรมทูตญี่ปุ่น หรือแม้กระทั่งศรีลังกาที่ ประสบความสำเร็จมากกว่า ในการเผยแผ่กับชาวต่างประเทศ ในขณะที่เราประสบความสำเร็จกับคน ไทย จึงต้องทำให้หันมามองเหมือนกันว่า เรื่องนี้เป็นเพราะอะไร ก่อนที่จะลงไปเผยแผ่จริงๆ ต้องทำ การวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนวางแผนทำกันก่อนจะลงมือปฏิบัติการจริง^{๒๑} สำหรับบทบาทหน้าที่ของความ เป็นนักเผยแผ่นั้น เป็นการนำเอาความรู้เอาแสงสว่างหรือเอาธรรมะไปแนะนำ ที่เรียกว่า ชี้นำ บรรเทาทุกข์ ชี้อุสขเกษมสันต์ ชี้นำพระนฤพาน อันพันโศกวิโยคภัย ดังนั้น การที่จะไปจุ่งจิตวิญญาณ ของชาวบ้าน ไปสื่อสารหลักการให้เขาเข้าใจ นักเผยแผ่ต้องมีข้อมูลประกอบ โดยอาศัยหลักสูตรแห่ง ความสำเร็จ คือต้องมีคำคมชนิด ต้องมีสุภาษิตหน่อย อร์อยต้องมีคำกลอน ไม่เว้นจนต้องมีคำชา^{๒๒}

อย่างไรก็ตาม คุณสมบัติของพระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาตาม แบบของพระนักเผยแผ่ที่ดี จะต้องมีความแม่นยำในหลักของพระพุทธศาสนามีทั้งภูมิธรรม ภูมิปัญญา สามารถใช้ภาษาและวิธีสอน ที่สามารถสื่อถึงประชาชนได้ มีความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยี สมัยใหม่เข้ามาช่วยในการเผยแผ่ มีความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคม นั้นได้ดี เป็นผู้ที่มีหลักมนุษยสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์และประชาชนนั้นได้ดีมีคุณสมบัติที่เหมาะสม ทางด้านการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของวัด และสังคมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ วัฒนธรรมสังคม^{๒๓}

สรุปได้ว่า หลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตั้งแต่ครั้งพุทธกาลมาจนถึงปัจจุบันได้ ให้ความสำคัญต่อศาสนทายาท คือ พระภิกษุสงฆ์ และพืงพาอาศัย อุบาสก อุบาสิกา มาสนับสนุน คือผู้ถึงพระรัตนตรัย เป็นกลุ่มคนที่สำคัญต่อพระพุทธศาสนาสืบเรื่อยมา วิธีการเผยแผ่พุทธธรรมใน ครั้งพุทธกาลพระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีการเผยแผ่แบบประยุกต์เข้ากับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ทางสังคม จารีต ประเพณีในแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกันมากมาย ไม่ว่าจะทรงใช้ วิธีไหนก็ตาม เช่น ทรงใช้อุบายในการเลือกบุคคล รอจังหวะหรือโอกาส

^{๒๑} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การเผยแผ่เชิงรุก, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๗.

^{๒๒} พระครูวิจิตรธรรมโกศล, **รวมปาฐกถายอดฮิต**, (กรุงเทพมหานคร: เลียงเชียง, ๒๕๒๗), หน้า ๑๒๖ - ๑๓๐.

^{๒๓} พระมหาถนิต อดฺธจาริ และพระปลัดอาพล สุธิโร, **พระธรรมทูตสายต่างประเทศ**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๓๔.

จากแนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงในพระพุทธศาสนาที่นักวิชาการต่างๆ ได้แสดงทัศนะเอาไว้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ ประมวลแนวคิดหลักเพื่อประกอบการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงในพระพุทธศาสนา โดยมีแนวคิดหลักที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ตามตารางที่ ๑.๑

ตารางที่ ๑.๑ แนวคิดหลักที่นักวิชาการหรือนักวิจัยทำการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงในพระพุทธศาสนา

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
พระศรีวิสุทธิโกศล กิตติวฑฺฒโน (กิตติวฑฺฒน์ พลวัน), (๒๕๔๖, หน้า ๒๔ – ๒๖).	องค์สัมมาสัมพุทธเจ้าได้เสด็จสวรรคตเมื่อพุทธบริษัทที่มีความพร้อมที่จะจรโลงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองได้
พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๓๑, หน้า ๑๑๐-๑๑๓). พระราชินีพินธน์คำนำสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, (๒๕๕๔, หน้า ๔).	พระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ดินแดนประเทศไทย เมื่อประมาณพุทธศักราช ๒๓๖ พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ได้ทรงอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาอย่างดียิ่งตลอดมา โดยทรงอุปถัมภ์ในทุกๆ ด้าน
กรมการศาสนา, (๒๕๔๐, หน้า ๙). พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), (๒๕๔๘, หน้า ๓๕). ทัศนีย์ จันทร, (๒๕๓๐, หน้า ๓๘๕). พุทธทาสภิกขุ, (๒๕๓๘, หน้า ๘). พระสมชาย ฐานวุฑฺโฒ, (๒๕๔๒, หน้า ๑๒๕).	การเผยแผ่พระพุทธศาสนา หมายถึง การดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนา ให้ศาสนทายาทและประชาชนได้รับทราบในทุกๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย การเผยแผ่ข่าวสาร ข้อมูลสามารถทำได้โดยผ่านสื่อมวลชน สื่อบุคคล สื่อสื่อดิจิทัล และสื่อกิจกรรมศาสนา
พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), (๒๕๒๗, หน้า ๑๕๐). ธีรวิศ บำเพ็ญบุญบารมี, (๒๕๕๐, หน้า ๕๓).	การเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นการประกาศหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาแก่พุทธบริษัท ผู้มีส่วนสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตฺตญาโณ), (๒๕๔๐, หน้า ๑๕).	พระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีการเผยแผ่แบบประยุกต์เข้ากับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ทางสังคม จารีต ประเพณีในแต่ละท้องถิ่น
พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), (๒๕๔๘, หน้า ๑๓). พระครูวิจิตรธรรมโกศล, (๒๕๒๗, หน้า ๑๒๖-๑๓๐).	การเผยแผ่ในปัจจุบันที่ได้ผลคือต้องทำการวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนวางแผนทำกันก่อนจะลงมือปฏิบัติการจริง และนักเผยแผ่นั้น ต้องนำเอาความรู้เอาแสงสว่างหรือเอาธรรมะไปแนะนำอย่างถูกต้อง

ตารางที่ ๑.๑ (ต่อ)

นักวิชาการหรือนักวิจัย	แนวคิดหลัก
พระมหานัฏ อตถจารี และพระปลัดอาพล สุธิโร, (๒๕๔๓, หน้า ๓๔).	คุณสมบัติที่นักเผยแผ่ที่ดี จะต้องมีความแม่นยำในหลักของพระพุทธศาสนามีทั้งภูมิธรรม ภูมิปัญญา สามารถใช้ภาษาและวิธีสอน ที่สามารถสื่อถึงประชาชนได้

๑.๖.๒ สำนักงานพระพุทธศาสนา

๑) ความเป็นมาของการจัดทำแผนปฏิบัติราชการประจำปี^{๒๔}

ตามนัยแห่งพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๙ กำหนดว่าการบริหารราชการเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจภาครัฐ ให้ส่วนราชการปฏิบัติดังต่อไปนี้ (๑) ก่อนจะดำเนินการตามภารกิจใด ส่วนราชการต้องจัดทำแผนปฏิบัติราชการไว้เป็นการล่วงหน้า (๒) การกำหนดแผนปฏิบัติราชการของส่วนราชการตาม (๑) ต้องมีรายละเอียดขั้นตอน ระยะเวลา และงบประมาณที่จะต้องใช้ในการดำเนินการของแต่ละขั้นตอน เป้าหมายของภารกิจ ผลสัมฤทธิ์ของภารกิจ และตัวชี้วัดความสำเร็จของภารกิจ และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการจัดทำแผนบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๔๗ กำหนดให้ส่วนราชการ และหน่วยงานของรัฐจัดทำแผนปฏิบัติราชการประจำปี เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุผลตามเป้าหมาย และการบริหารงบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีการติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการปฏิบัติราชการตามนโยบายได้อย่างถูกต้องรวดเร็ว สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูนจึงจัดทำแผนปฏิบัติราชการประจำปี เพื่อให้การบริหารราชการของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน เกิดผลสัมฤทธิ์ สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ตลอดจนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถนำองค์กรไปสู่เป้าหมายได้ และตอบสนองต่อความต้องการและความคาดหวังของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

แผนปฏิบัติราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๐ แบ่งเนื้อหาออกเป็น ๓ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ กรอบการกำหนดแผนปฏิบัติราชการ ประกอบด้วย กฎหมาย นโยบายรัฐบาล และยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน ส่วนที่ ๒ สารสำคัญของแผนปฏิบัติราชการ ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ยุทธศาสตร์ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ความเชื่อมโยงและสอดคล้องกับแผน ส่วนที่ ๓ โครงการ/กิจกรรมตามแผนงานของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน มีเนื้อหาข้อมูลประกอบด้วย

^{๒๔} สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน, แผนปฏิบัติราชการประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๐, (ลำพูน: ม.ป.พ., ๒๕๖๐), หน้า ๑.

กลยุทธ์ งบประมาณ ระยะเวลาดำเนินงาน ตัวชี้วัด และเป้าหมายการดำเนินงาน สำนักงาน เลขาธิการกรม โดยกลุ่มอำนวยการและกิจการพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน มีความคาดหวังว่า แผนปฏิบัติการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๐ จะเป็น เครื่องมือสำหรับการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติที่ชัดเจนและ ผลักดันให้การดำเนินงานเกิดผลสัมฤทธิ์ บรรลุเป้าประสงค์และนำไปสู่วิสัยทัศน์ขององค์กรต่อไป

๒) วัตถุประสงค์ของแผน^{๒๕}

๒.๑) เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางและเป้าหมายการดำเนินงานของสำนักงาน พระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐

๒.๒) เพื่อให้ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการ บริหารจัดการให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓) กรอบแนวทางการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๐^{๒๖}

๓.๑) นโยบายของรัฐบาล (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี)

รัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายการ บริหารราชการแผ่นดิน ตามรัฐธรรมนูญ ฉบับชั่วคราว พ.ศ. ๒๕๕๗ มีจำนวน ๑๑ ด้าน ดังนี้

- (๑) การปกป้องและเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์
- (๒) การรักษาความมั่นคงของรัฐและการต่างประเทศ
- (๓) การลดความเหลื่อมล้ำของสังคมและการสร้างโอกาสเข้าถึงบริการ

ของรัฐ

- (๔) การศึกษาและเรียนรู้ การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม
- (๕) การยกระดับคุณภาพบริการด้านสาธารณสุข และสุขภาพของ

ประชาชน

- (๖) การเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ
- (๗) การส่งเสริมบทบาทและการใช้โอกาสในประชาคมอาเซียน
- (๘) การพัฒนาและส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี

การวิจัยและการพัฒนา และนวัตกรรม

(๙) การรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากร และการสร้างสมดุล ระหว่างการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

(๑๐) การส่งเสริมการบริหารราชการแผ่นดินที่มีธรรมาภิบาลและการ ป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในภาครัฐ

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑.

^{๒๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒ - ๓.

(๑๑) การปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

นโยบายรัฐบาล (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา) ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

นโยบายที่ ๒ การรักษาความมั่นคงของรัฐและการต่างประเทศ

ข้อ ๒.๒ เร่งแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยนำยุทธศาสตร์เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนามาใช้ตามแนวทางกลยาณมิตรแบบสันติวิธี ส่งเสริมการพูดคุยสันติสุขกับผู้มีความคิดเห็นต่างจากรัฐ สร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมตามหลักนิติธรรม และหลักสิทธิมนุษยชนโดยไม่เลือกปฏิบัติ ควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สอดคล้องกับความต้องการ ของประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็นพหุสังคม ขจัดการฉวยโอกาสก่อความรุนแรงแทรกซ้อนเพื่อซ้ำเติมปัญหาไม่ว่าจากผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมือง ทั้งจะเพิ่มระดับปฏิสัมพันธ์กับต่างประเทศ และองค์การระหว่างประเทศที่อาจช่วยคลี่คลายปัญหาได้

นโยบายที่ ๔ การศึกษาและเรียนรู้ การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

ข้อ ๔.๑ จัดให้มีการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญทั้งการศึกษาในระบบและการศึกษาทางเลือกไปพร้อมกัน เพื่อสร้างคุณภาพของคนไทยให้สามารถเรียนรู้พัฒนาตนได้เต็มตามศักยภาพ ประกอบอาชีพและดำรงชีวิตได้โดยมีความใฝ่รู้และทักษะที่เหมาะสมเป็นคนดีมีคุณธรรม สร้างเสริมคุณภาพการเรียนรู้ โดยเน้นการเรียนรู้เพื่อสร้างสัมมาชีพในพื้นที่ ลดความเหลื่อมล้ำ และพัฒนากำลังคนให้เป็นที่ต้องการเหมาะสมกับพื้นที่ ทั้งในด้านการเกษตร อุตสาหกรรม และธุรกิจบริการ

ข้อ ๔.๒ ในระยะเฉพาะหน้า จะปรับเปลี่ยนการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการศึกษาให้สอดคล้องกับความจำเป็นของผู้เรียนและลักษณะพื้นที่ของสถานศึกษา และปรับปรุงและบูรณาการระบบการกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษาให้มีประสิทธิภาพเพื่อเพิ่มโอกาสแก่ผู้ยากจนหรือด้อยโอกาส จัดระบบการสนับสนุนให้เยาวชนและประชาชนทั่วไปมีสิทธิเลือกรับบริการการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกโรงเรียน โดยจะพิจารณาจัดให้มีคู่มือการศึกษาเป็นแนวทางหนึ่ง ประกอบอาชีพและดำรงชีวิตได้โดยมีความใฝ่รู้และทักษะ

ข้อ ๔.๗ ทะนุบำรุงและอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ๆ สนับสนุนให้องค์กรทางศาสนามีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างสันติสุขและความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทยอย่างยั่งยืน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมตามความพร้อม

๓.๒) กรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙)^{๒๗}

ยุทธศาสตร์ชาติมีวิสัยทัศน์ คือ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืนเป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ประกอบด้วย ๖ ยุทธศาสตร์ได้แก่

- (๑) ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง
- (๒) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน
- (๓) ยุทธศาสตร์การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน
- (๔) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

ทางสังคม

- (๕) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อ

สิ่งแวดล้อม

- (๖) ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการ

ภาครัฐ

๓.๓) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔)

ทิศทางการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔)

วิสัยทัศน์ : สู่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

กรอบวิสัยทัศน์แผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๑๒ ให้ความสำคัญกับการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่มุ่งสู่การเปลี่ยนผ่านประเทศไทยจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง มีความมั่นคง และยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

กรอบวิสัยทัศน์และเป้าหมาย

(๑) กรอบวิสัยทัศน์แผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๑๒ จากสถานะของประเทศและบริบทการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่ประเทศกำลังประสบอยู่ทำให้การกำหนดวิสัยทัศน์แผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๑๒ ยังคงมีความต่อเนื่องจากวิสัยทัศน์แผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๑๑ และกรอบหลักการของการวางแผนที่ น้อมนำและประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมี ส่วนร่วม การพัฒนาที่ยึดหลักสมดุล ยั่งยืน โดยวิสัยทัศน์ของการพัฒนาในแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๑๒ ต้องให้ความสำคัญกับการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่มุ่งสู่การเปลี่ยนผ่านประเทศไทยจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง มีความมั่นคงและยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และนำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ระยะยาว “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ของประเทศ

^{๒๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔ - ๕.

(๒) การกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของประเทศ (Country Strategic Positioning) เป็นการกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของประเทศที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติที่ สศช. ได้จัดทำขึ้น ประเทศไทยเป็นประเทศรายได้สูงที่มีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม เป็นศูนย์กลางด้าน การขนส่งและโลจิสติกส์ของภูมิภาคสู่ความเป็นชาติการค้าและบริการ (Trading and Service Nation) เป็นแหล่งผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์และเกษตรปลอดภัย แหล่งอุตสาหกรรมสร้างสรรค์และมินิอุตสาหกรรมสูงที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

เป้าหมาย

(๑) การหลุดพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลางสู่รายได้สูง
(๒) การพัฒนาศักยภาพคนให้สนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศและการสร้างสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ

(๓) การลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

(๔) การสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

(๕) การบริหารราชการแผ่นดินที่มีประสิทธิภาพ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ มีเป้าหมายสำคัญ จำนวน ๖ เป้าหมาย ประกอบด้วย

(๑) คนไทยที่มีคุณลักษณะเป็นคนไทยที่สมบูรณ์มีวินัย มีทัศนคติและพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม

(๒) การลดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้และความยากจน การเข้าถึงบริการทางสังคมที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง

(๓) ระบบเศรษฐกิจมีความเข้มแข็งและแข่งขันได้ โครงสร้างเศรษฐกิจปรับสู่เศรษฐกิจฐานบริการและดิจิทัล มีผู้ประกอบการรุ่นใหม่และเป็นสังคมผู้ประกอบการ

(๔) ทุนทางธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมสามารถสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงอาหาร พลังงาน และน้ำ เพิ่มพื้นที่ป่าไม้ร้อยละ ๔๐ ของพื้นที่ประเทศ

(๕) มั่นคงในเอกราชและอธิปไตย สังคมปลอดภัย สามัคคี สร้างภาพลักษณ์ดีและเพิ่มความเชื่อมั่นของนานาชาติต่อประเทศไทย

(๖) มีระบบบริหารจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ ทันสมัย โปร่งใส ตรวจสอบได้กระจายอำนาจและมีส่วนร่วมจากประชาชน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔
มีวิสัยทัศน์ คือ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ประกอบด้วย ๑๐ ยุทธศาสตร์ ดังนี้

- (๑) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์
- (๒) ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในสังคม
- (๓) ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้

อย่างยั่งยืน

- (๔) ยุทธศาสตร์การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนา

อย่างยั่งยืน

(๕) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนา
ประเทศสู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน

(๖) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริต
ประพฤติมิชอบและธรรมาภิบาลในสังคมไทย

- (๗) ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์
- (๘) ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม
- (๙) ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ
- (๑๐) ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา

๓.๔) การกิจ อำนาจหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ตาม
กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๗^{๒๘}

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๘ ณ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหาร
ราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน
(ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๔๓ นายกรัฐมนตรีออกกฎกระทรวงไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑๔ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ศึกษา วิเคราะห์ และรายงานข้อมูลสารสนเทศด้าน
พระพุทธศาสนา เพื่อกำหนดนโยบาย ในระดับจังหวัด รวมทั้งเสนอแนะแนวทางแก้ไข

(๒) ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย แผนงาน
และโครงการของหน่วยงาน ในความดูแลของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด รวมทั้งรายงานผลการ
ดำเนินงาน ปัญหา และอุปสรรค ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ

(๓) ส่งเสริม ดูแล รักษา และทำนุบำรุงศาสนสถานและศาสนวัตถุทาง
พระพุทธศาสนา รวมทั้งดูแล รักษา และจัดการวัดร้างและศาสนสมบัติกลางในจังหวัด

^{๒๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙.

(๔) ส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และแหล่งภูมิปัญญาของชุมชน รวมทั้งส่งเสริมให้มีศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของจังหวัด

(๕) ส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านพุทธศาสนศึกษา รวมทั้งดูแลและควบคุมมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดภายในจังหวัดให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม และพัฒนาบุคลากรทางพระพุทธศาสนา

(๖) รับสนองงาน ประสานงาน และสนับสนุนกิจการและการบริหารการปกครองคณะสงฆ์ ตลอดจนการดำเนินการตามนโยบายและมาตรการในการคุ้มครองพระพุทธศาสนา

(๗) ส่งเสริมและประสานการดำเนินงานในการปฏิบัติศาสนพิธีและกิจกรรม ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

(๘) ปฏิบัติงานตามกฎหมายในความรับผิดชอบของสำนักงานซึ่งกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัดหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

(๙) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

๔) ทิศทาง/สาระสำคัญของภาพรวมของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ^{๒๙}

๔.๑) วิสัยทัศน์

“องค์กรขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนาสู่ความมั่นคง สังคมดำรงศีลธรรมนำสันติสุขอย่างยั่งยืน”

๔.๒) พันธกิจ

(๑) เสริมสร้างให้สถาบันและกิจการทางพระพุทธศาสนามีความมั่นคงยั่งยืน

(๒) สนับสนุนส่งเสริมและจัดการการศึกษาสงฆ์และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาให้มีความรู้คู่คุณธรรม

(๓) จัดการศึกษาสงฆ์เพื่อผลิตและพัฒนาศาสนทายาทที่เปี่ยมปัญญา พุทธธรรมเผยแผ่ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญงอกงาม และร่วมสร้างสังคมพุทธธรรมที่มีความเข้มแข็ง

(๔) ดำเนินการให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนาโลก

(๕) พัฒนาการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติให้เป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาและสังคมเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายตามพันธกิจ

^{๒๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐ – ๑๑.

๔.๓) ยุทธศาสตร์

B Buddhist Education	พัฒนาระบบการศึกษาของสงฆ์
U Understanding	ปลูกฝังความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ให้แก่สังคม
D Distinguished Center	เพิ่มศักยภาพพุทธมณฑลในการเป็นศูนย์กลาง พระศาสนาโลก
D Distinctive Organization	พัฒนาสู่องค์กรที่โดดเด่น
H Help	ส่งเสริมงานสาธารณสงเคราะห์
A Asset	เพิ่มความคุ้มค่าให้แก่สาธารณูปการ

๔.๔) เป้าประสงค์

- (๑) สถาบันพระพุทธศาสนามีความมั่นคงและยั่งยืน
- (๒) พระสงฆ์มีความรู้ในหลักธรรมอย่างลึกซึ้ง และสามารถเผยแผ่หลักธรรมได้อย่างถูกต้องและมีความทันสมัยรวมทั้งมีความรู้เรื่องสังคม การเปลี่ยนแปลงของสังคมในทุกมิติ
- (๓) ประชาชนทุกเพศทุกวัยได้เข้าถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สามารถนำไปพัฒนา คุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ทำให้สังคมมีความสุขด้วยหลักพุทธธรรม
- (๔) เพิ่มศาสนทายาทเพื่อสืบสานพุทธศาสนาให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน
- (๕) ให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางด้านวิชาการและกิจกรรมด้านพระพุทธศาสนาในระดับโลก
- (๖) เพิ่มมูลค่าศาสนสมบัติให้เกิดประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาอย่างสูงสุด
- (๗) จัดระบบองค์กรสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติให้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนให้พระพุทธศาสนามั่นคง ยั่งยืน และสังคมมีความรู้ด้วยหลักพุทธธรรม

๔.๕) ค่านิยม

- (๑) ส่งเสริมพุทธธรรมนำชีวิต มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน มีจิตบริการ ประสานสามัคคี
- (๒) ส่งเสริมพุทธธรรมนำชีวิต หมายถึง การสนับสนุน ส่งเสริมการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมีความสุขชุมชนเข้มแข็งก่อให้เกิดสังคมคุณธรรม

(๓) มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน หมายถึง ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ดำเนินงานให้แล้วเสร็จตามวัตถุประสงค์และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

(๔) มีจิตบริการ หมายถึง เข้าใจความต้องการของผู้รับบริการอย่างถูกต้องและรวดเร็วให้บริการและช่วยเหลือผู้รับบริการด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส และกระตือรือร้นต่อการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ

(๕) ประสานสามัคคี หมายถึง เคารพผู้ร่วมงาน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันไม่แบ่งพรรคแบ่งพวกและเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

๕) แผนปฏิบัติการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔)

๕.๑) ยุทธศาสตร์ที่ ๑ Buddhist Education พัฒนาระบบการศึกษาของสงฆ์

(๑) จัดตั้งองค์กร/สถาบันพัฒนาวิชาการทางการศึกษาของคณะสงฆ์ จังหวัดลำพูน

- จัดตั้งองค์กร/สถาบันพัฒนาวิชาการทางการศึกษาของคณะสงฆ์ จังหวัดลำพูนระดับจังหวัด เพื่อเป็นใช้เป็นสถานที่สำหรับสร้างหลักสูตร สื่อ ทางวิชาการสำหรับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทั้งในและนอกหลักสูตร

- จัดตั้งองค์กร/สถาบันพัฒนาวิชาการทางการศึกษาของคณะสงฆ์ จังหวัดลำพูนระดับอำเภอ เพื่อเป็นใช้เป็นสถานที่สำหรับสร้างหลักสูตร สื่อ ทางวิชาการสำหรับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาทั้งในและนอกหลักสูตร

(๒) จัดตั้งเครือข่ายสนับสนุนการช่วยเหลือจัดการด้านการศึกษาสงฆ์ จังหวัดลำพูน

- ระดมบุคคลประเภททั่วไปในจังหวัดลำพูนเพื่อช่วยงานด้านการศึกษาคณะสงฆ์จังหวัดลำพูน

- ระดมบุคคลประเภทผู้ให้ความรู้ (ครู) ในจังหวัดลำพูนช่วยงานการศึกษาสงฆ์จังหวัดลำพูน เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลผู้มีความรู้สาขาต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมสร้างเสริมงานการศึกษาและการเผยแผ่ให้แก่คณะสงฆ์จังหวัดลำพูน

- ระดมบุคคลประเภทที่ปรึกษาในจังหวัดลำพูนเพื่อพัฒนาการศึกษาสงฆ์จังหวัดลำพูน เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปเข้ามามีส่วนร่วมในการอุปถัมภ์ช่วยเหลืองานด้านการศึกษาคณะสงฆ์จังหวัดลำพูน

- ระดมทุนเพื่อช่วยเหลืองานด้านการศึกษาสงฆ์จังหวัดลำพูน เพื่อตั้งกองทุนสนับสนุนการศึกษาให้แก่คณะสงฆ์จังหวัดลำพูน

(๓) พัฒนาศักยภาพบุคลากรผู้ทำงานด้านการศึกษาสงฆ์จังหวัดลำพูน
ให้มีคุณภาพ

- โครงการพัฒนาวิชาการแก่บุคลากรทำงานด้านการศึกษาสงฆ์
จังหวัดลำพูน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนวิชาการพระพุทธศาสนาให้แก่
บุคลากรคณะสงฆ์จังหวัดลำพูน

(๔) พัฒนาสื่อการเรียนการสอนงานด้านการเรียนการสอนของ
การศึกษาสงฆ์จังหวัดลำพูน

- ผลิตสื่อการเรียนการสอนนักธรรมและธรรมศึกษาทุกระดับชั้น
เพื่อพัฒนาสื่อใช้ในการเรียนการสอนวิชาการพระพุทธศานานักธรรมและธรรมศึกษา ทุกระดับชั้น

- ผลิตสื่อการเรียนการสอนบาลีทุกระดับชั้น เพื่อพัฒนาสื่อใช้ใน
การเรียนการสอนบาลีทุกระดับชั้น

(๕) ส่งเสริมสนับสนุนการให้ทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร

- ให้ทุนการศึกษาต่อทุกระดับชั้นแก่ผู้เรียนนักธรรมและบาลีของ
คณะสงฆ์จังหวัดลำพูน เพื่อหาทุนการศึกษาและสนับสนุนแก่ผู้เรียนนักธรรมและบาลี ตามเงื่อนไข

- สร้างเครือข่ายสถาบันการศึกษาทั้งในและต่างประเทศให้แก่คณะ
สงฆ์จังหวัดลำพูน เพื่อเป็นเครือข่ายรับช่วงให้การศึกษาต่อแก่พระภิกษุสามเณรที่เรียนนักธรรมบาลี

- ต้นแบบศาสนทายาทสืบทอดพระพุทธศาสนา เพื่อคัดเลือก
พุทธศาสนิกชนทุกเพศวัยเข้าศึกษาวิชาการพระพุทธศาสนาทุกหลักสูตร สร้างเป็นบุคลากรต้นแบบใน
การเผยแผ่ สืบทอด พระพุทธศาสนา

(๖) พัฒนาครูธรรมะต้นแบบ

- ส่งเสริมการอบรมพัฒนาศักยภาพครูสอนธรรมะต้นแบบ

(๗) เสริมสร้างสวัสดิการครูธรรมะ

- จัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพื่อครูสอนธรรมะ

(๘) การระดมทุนเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัด
ลำพูน

- จัดตั้งศูนย์บริหารจัดการทุนการศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษาคณะ
สงฆ์จังหวัดลำพูนระดับจังหวัด

- จัดทอดถวายผ้าป่าประจำปีทุกหมู่บ้านในจังหวัดลำพูน

- จัดตั้งตู้รับบริจาคประจำปีวัดในจังหวัดลำพูน

- กิจกรรมออกร้านในหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลของคณะ
สงฆ์จังหวัดลำพูน

- กิจกรรมหนึ่งคนหนึ่งอาชีพเพื่อการส่งเสริมงานการศึกษาของ
คณะสงฆ์จังหวัดลำพูน

- หนึ่งกิจการเพื่อการส่งเสริมงานการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัด
ลำพูน

๕.๒ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ Understanding ปลุกฝังความเข้าใจ

(๑) จัดทำแผนเผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำปี

- ตั้งคณะกรรมการพิจารณาจัดทำแผนเผยแผ่ประจำปี

(๒) พัฒนาบุคลากรเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีความพร้อมและ
ประสิทธิภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

- โครงการพัฒนาศักยภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
พระวิปัสสนาจารย์ พระสังฆาธิการ พระจริยนิเทศ พระธรรมทูต พระนักเทศน์ และพระปริยัตินิเทศ

(๓) พัฒนาศาสนสถานให้มีความพร้อมและประสิทธิภาพเพื่อการ
เผยแผ่พระพุทธศาสนา

- วัดศูนย์กลางกิจกรรมชุมชน ได้แก่ กิจกรรมอบรมวิปัสสนา
กัมมัฏฐาน กิจกรรมการศึกษาหลักธรรมในพระไตรปิฎก กิจกรรมตามหลัก อปต. ๘ ด้าน

- ลานวัดลานกีฬา

- สมุนไพรในวัด

- แหล่งท่องเที่ยวเชิงศึกษาธรรม ศิลปะโบราณสถาน วัฒนธรรม
จริยธรรม และวิถีชุมชน

- ศูนย์กลางกิจกรรมเข้าค่ายพัฒนาจิตใจ

- ศูนย์กลางอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐาน/สำนักปฏิบัติธรรม

- ศูนย์กลางการพักผ่อนหย่อนใจ

- ศูนย์กลางการบำเพ็ญกุศลของประชาชน

- แหล่งพิพิธภัณฑ์ในวัด

(๔) ส่งเสริมสนับสนุนสร้างความหลากหลายทางกิจกรรมเพื่อการเผย
แผ่พระพุทธศาสนาและพัฒนาสังคม/ชุมชน

- กิจกรรมการอบรมพัฒนาจิตใจเนื่องในวันสำคัญของ
พระพุทธศาสนา

- กิจกรรมการอบรมพัฒนาจิตใจเนื่องในวันสำคัญของชาติ

- กิจกรรมการอบรมพัฒนาจิตใจเนื่องในเทศกาลและวัฒนธรรม
ประเพณีสำคัญของชาติไทย

- กิจกรรมการอบรมพัฒนาจิตใจเกี่ยวกับวิถีชีวิตคนไทย
- กิจกรรมการส่งเสริมให้ความรู้และทักษะวิชาชีพแก่ชุมชน
- กิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม โบราณวัตถุ โบราณสถาน

๕) สร้างองค์รภาคีเครือข่ายร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนและ
ดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

- สถานศึกษาเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- หน่วยงานภาครัฐเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- หมู่บ้านเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- สถาบันเอกชนเครือข่ายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

(๖) สร้างพันธมิตรแนวร่วมประชาสัมพันธ์งานเผยแผ่พระพุทธศาสนา

- สื่อแนวร่วมประชาสัมพันธ์ทางสิ่งพิมพ์
- สื่อแนวร่วมประชาสัมพันธ์ทางโทรทัศน์
- สื่อแนวร่วมจากวัดทุกวัดในจังหวัดลำพูน
- สื่อแนวร่วมจากพุทธศาสนิกชน

(๗) ประชาสัมพันธ์กิจกรรมงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อสิ่งพิมพ์

และนวัตกรรมสมัยใหม่

- กิจกรรมประชาสัมพันธ์งานเผยแผ่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ทุก

ประเภท

- กิจกรรมประชาสัมพันธ์งานเผยแผ่ผ่านสื่อสำนักพิมพ์

๕.๓ ยุทธศาสตร์ที่ ๓ Distinguished Center เพิ่มศักยภาพพุทธมณฑล
ในการเป็นศูนย์กลางพระศาสนาโลก

(๑) ระดมทุนเพื่อเพิ่มศักยภาพพุทธมณฑลศูนย์กลางพระศาสนาโลก

- ทอดผ้าป่าเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการเพิ่มศักยภาพพุทธมณฑล

ศูนย์กลางพระศาสนาโลก

- การตั้งตู้รับบริจาคประจำวัดในจังหวัดลำพูนเพื่อส่งเสริม

สนับสนุนการเพิ่มศักยภาพพุทธมณฑลศูนย์กลางพระศาสนาโลก

๕.๔ ยุทธศาสตร์ที่ ๔ Distinctive Organization พัฒนาสู่องค์กรที่โดดเด่น

(๑) สร้างความพร้อมในเครื่องมืออุปกรณ์การทำงานทุกชนิด

- จัดหาจัดซื้ออุปกรณ์การทำงานในสำนักงานพระพุทธศาสนา

จังหวัดลำพูน

- นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ร่วมในการทำงานของเจ้าหน้าที่
สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน

(๒) พัฒนาศักยภาพความรู้ความสามารถในวิชาชีพของเจ้าหน้าที่ให้
เป็นมืออาชีพ

- จัดอบรมส่งเสริมความรู้ในเนื้อหาของงานแต่ละด้าน
- จัดทำคู่มือ/องค์ความรู้งานแต่ละด้านเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้
แก่บุคลากรในองค์กร

- หมุนเวียนเรียนรู้งานในแต่ละด้าน
- กิจกรรมทำงานเพื่อรู้งาน/ฝึกสอนน้อง
(๓) พัฒนาสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูนให้เป็นองค์กรชั้นนำ

- สำนักงานมาตรฐานผ่านการประเมินตามกรอบการประเมินของ
หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- สำนักงานคุณธรรมและความโปร่งใส
- สำนักงานปราศจากการทุจริตทุกรูปแบบ ๑๐๐ เปอร์เซนต์
(๔) ส่งเสริมสนับสนุนองค์กรปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดลำพูนให้มี
ความเข้มแข็ง

- ถวายความรู้แด่พระสังฆาธิการแต่ละคณะสงฆ์จังหวัดลำพูน
- จัดตั้งศูนย์เครือข่ายปฏิบัติการณ์ร่วมพระวินัยาธิการ
- จัดตั้งศูนย์แจ้งภัยพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ระดับอำเภอและ
จังหวัด

- จัดตั้งสถาบันหรือศูนย์วิทยบริการงานด้านการบริหารการปกครอง
พระสังฆาธิการจังหวัดลำพูน

- การบริหารงานปกครองคณะสงฆ์จังหวัดลำพูนอย่างมืออาชีพ

๕.๕ ยุทธศาสตร์ที่ ๕ Help ส่งเสริมงานสาธารณสงเคราะห์

(๑) จัดตั้งวัดศูนย์กลางบริหารจัดการงานด้านการสงเคราะห์วัด
พระภิกษุสามเณรและสังคม

- จัดตั้งวัดศูนย์กลางดำเนินการบริหารจัดการรับบริจาคและ
รวบรวมเครื่องอุปโภคบริโภคประจำอำเภอและจังหวัด ในจังหวัดลำพูน

(๒) กิจกรรมการสงเคราะห์ประชาชนผู้ประสบทุกข์ภัย

- กิจกรรมการรับบริจาคสิ่งของอุปโภคบริโภคเพื่อบริจาคแก่
ประชาชนผู้ประสบทุกข์ภัยในจังหวัดลำพูน

- กิจกรรมการฝึกวิชาชีพให้แก่ประชาชนผู้ประสบทุกข์ภัยในจังหวัด
ลำพูน

๕.๖ ยุทธศาสตร์ที่ ๖ Asset เพิ่มความคุ้มค่าให้แก่สาธารณูปการ

(๑) สร้างความมั่นคงทางทรัพย์สินของวัดในจังหวัดลำพูน

- สำรวจและขึ้นทะเบียนทรัพย์สินของวัดในจังหวัดลำพูน

- สำรวจและออกเอกสารสิทธิ์สำคัญในที่ดินให้แก่วัดในจังหวัด

ลำพูน

- สร้างระเบียบการเงินและบัญชีวัดเป็นแบบปฏิบัติในคณะสงฆ์

จังหวัดลำพูน

- ของบประมาณสนับสนุนบูรณปฏิสังขรณ์วัด

(๒) ส่งเสริมสนับสนุนฐานะของวัดให้มีความมั่นคงและถูกต้องตาม

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์

- สำรวจและขึ้นทะเบียนที่พักสงฆ์ในจังหวัดลำพูน

- ขอสร้างและตั้งวัดในจังหวัดลำพูนให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัติ

คณะสงฆ์

- ขอใช้ที่ดินของทางราชการเพื่อดำเนินการขอสร้างวัดตั้งวัดให้

ถูกต้องตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

- ขอพระราชทานวิสุงคามสีมาให้กับวัดในจังหวัดลำพูน

- ขอยกวัดร้างขึ้นเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษาในจังหวัดลำพูน

- ขอยกวัดราษฎร์ในจังหวัดลำพูนขึ้นเป็นพระอารามหลวง

(๓) จัดระบบการบริหารจัดการศาสนประโยชน์ในที่ดินวัด วัดร้าง

และศาสนสมบัติกลาง

- การดำเนินการให้เช่าที่ดินวัดมีพระสงฆ์ให้เป็นไปตามระเบียบ

ปฏิบัติ

- การดำเนินการให้เช่าที่ดินที่ธรณีสงฆ์วัดมีพระสงฆ์ให้เป็นไปตาม

ระเบียบปฏิบัติ

- การดำเนินการให้เช่าที่ดินวัดร้างให้เป็นไปตามระเบียบปฏิบัติ

(๔) การพัฒนาระบบชำระค่าเช่าที่ดินวัด วัดร้างและที่ดินศาสนสมบัติ

กลาง

- การพัฒนาระบบชำระค่าเช่าที่ดินวัด วัดร้าง และที่ดินศาสนสมบัติกลางด้วยระบบเทคโนโลยีสมัยใหม่การเชื่อมเป็นเครือข่าย

- การพัฒนาระบบชำระค่าเช่าที่ดินวัด วัดร้าง และที่ดินศาสนสมบัติกลางด้วยระบบเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกับห้างร้าน

๕) การจัดทำทะเบียนผู้เช่าที่ดินวัด ที่วัดดินร้าง และที่ดินศาสนสมบัติกลาง ของจังหวัดลำพูน

- การจัดทำทะเบียนผู้เช่าทุกรายในจังหวัดลำพูนที่เช่าที่ดินวัด ที่วัดดินร้าง และที่ดินศาสนสมบัติกลาง

(๖) การพัฒนาวัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อพุทธศาสนิกชนในจังหวัดลำพูน

- วัดศูนย์กลางชุมชน

- วัดเศรษฐกิจชุมชน

- วัดท่องเที่ยว

- วัดศูนย์กลางการปฏิบัติสมาธิภาวนาของชุมชน

- วัดศูนย์กลางการพัฒนาจิตใจเด็ก เยาวชน และผู้ติดยาเสพติด

- วัดแหล่งสังคมสงเคราะห์

- วัดแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น

- วัดแหล่งวัฒนธรรมประเพณีชุมชน

- วัดแหล่งมรดกและพิพิธภัณฑสถานของดีลำพูน

๑.๖.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสอดคล้อง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงในพุทธศาสนา

พระครูมงคลคีลัตถ์ (ทองอินทร์ มงคลโก/ก่อดล) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบเรื่อง: บทบาทการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาของพระเจ้าบรมโกศกับพระเจ้ากรุงธนบุรี” ผลการศึกษาพบว่า พระพุทธศาสนาในยุคของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศมีความเจริญรุ่งเรืองอย่างมาก ทรงส่งพระสงฆ์ไปสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา มีการสร้างวัดพระพุทธรูปพระเจดีย์และวิหารเป็นจำนวนมาก ส่งเสริมให้การบวชเรียน และได้ส่งคณะสงฆ์ไปช่วยฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในลังกา บทบาทในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาของพระเจ้าบรมโกศถึงไท้จงฮ่องเต้พบว่า ทรงเป็นพุทธมามกะอุปถัมภ์คุ้มครองพระพุทธศาสนาให้เจริญมั่นคงในแผ่นดินจีนจนถึงปัจจุบัน ผลการเปรียบเทียบ สรุปได้ ๙ ประเด็น คือ การเข้าสู่อาณาจักรของพระพุทธศาสนาพบว่า ราชอาณาจักรไทย

มี ๓ ยุค ส่วนราชอาณาจักรจีนก่อนจะเป็นสาธารณรัฐไม่สามารถกำหนดได้ ผู้นำเข้ามาเผยแผ่พบว่า เป็นพระสงฆ์เหมือนกัน ระยะเวลาพบว่า ราชอาณาจักรไทย ๗๐๐ กว่าปี จีน ๒๐๐๐ กว่าปี นิิกาย ราชอาณาจักรไทย ๒ นิิกาย จีน นิิกายเดียว ผู้อุปถัมภ์และคุ้มครอง พบว่า พระมหากษัตริย์ สำหรับ จีนโบราณก็เป็นพระมหากษัตริย์ การทำลายล้างพระพุทธศาสนา ราชอาณาจักรไทยไม่เคยเกิดขึ้นจีน โบราณเกิดขึ้นมากกว่า ๓ ครั้ง โดยการต่อต้านจากลัทธิศาสนาเดิม สำหรับการเผยแผ่นั้นพบว่าได้รับการสนับสนุนจากพระมหากษัตริย์ทั้งสองราชอาณาจักร^{๓๐}

พระครูวิสุทธาณันทคุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา” ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการวัดที่เหมาะสม ดึงงมมีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการของพระภิกษุสามเณรภายในวัดเป็น สำคัญ เจ้าอาวาสมีหน้าที่ในการบริหารจัดการวัดในด้านต่าง ๆ เจ้าอาวาส เป็นปัจจัยสำคัญในการนำ องค์การไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ เจ้าอาวาสนั้นมีการกิจการบริหารจัดการวัดตามอำนาจหน้าที่ ของเจ้าอาวาสตามภารกิจของคณะสงฆ์ ๖ ด้านคือ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณ สงเคราะห์ เจ้าอาวาสที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะตัวมีภาวะผู้นำ มีกระบวนการและวิธีปฏิบัติงาน สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน รวมทั้งมีการพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์พร้อมในด้านพระธรรมวินัย จะส่งผลโดยตรงต่อศรัทธาความเชื่อถือของพุทธศาสนิกชน และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด การบริหาร จัดการวัดที่ดีมีคุณภาพจึงเป็นหลักทำให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคงยั่งยืนสืบต่อไป^{๓๑}

พระครูสิงห์แก้ว วชิรธมโม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้สูงอายุในการ ส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา: ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัด ลำพูน” ผลการศึกษาพบว่า มีการอุปถัมภ์พระสงฆ์มากที่สุด เช่น การถวายภัตตาหารเป็นประจำ สิ่งของ อุปโภค อัฐบริขาร ยารักษาโรค และสร้างเสนาสนะสถาน ด้านการชักชวนคนเข้าวัดอยู่ในระดับมาก และมากที่สุด โดยการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เนื่องในวันสำคัญๆ รองลงมาได้แก่การจัด บรรยายธรรมะมีวัดเป็นศูนย์กลาง โดยร่วมกับพระสงฆ์ เช่น จัดอบรมธรรมะวันอาทิตย์ และการ ประชาสัมพันธ์ในวันสำคัญต่างๆ ด้านสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า อยู่ในระดับน้อย เช่น การจัดทำ CD ธรรมะ การเทศน์ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงชุมชน การเขียนบทความทาง

^{๓๐} พระครูมงคลศีลวัตร (ทองอินทร์ มงคลโก/ก่อผล), “การศึกษาเปรียบเทียบเรื่อง: บทบาทการ อุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาของพระเจ้าบรมโกศกับพระเจ้าถังไท่จงฮ่องเต้”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๔.

^{๓๑} พระครูวิสุทธาณันทคุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร), “การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่ง พระพุทธศาสนา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย), ๒๕๕๗.

หนังสือพิมพ์ และการแสดงปาฐกถาธรรมในสถานที่ราชการ สถานศึกษาหรือหน่วยงานต่างๆ และด้านการปกป้องพระพุทธศาสนา พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการทำนุบำรุงศาสนาอย่างมีเหตุผล รองลงมา คือ การปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง และการศึกษาหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาให้เข้าใจอย่างถูกต้องแท้จริง^{๓๒}

พระเทอดศักดิ์ สดุดินธโร (ศรีวิรัตน์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ พระพุทธศาสนาพระองค์ทรงทำนุบำรุงหลายด้าน (๑) ทรงโปรดเกล้าฯ ให้จัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับอักษรสยาม ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงจากการจารลงบนใบลาน มาเป็นการพิมพ์ลงบนกระดาษ อีกทั้งยังจัดทำหนังสือในทางพระพุทธศาสนาขึ้นอีกหลายเล่ม (๒) ทรงส่งเสริมการศึกษาของพระสงฆ์ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยและทรงโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ปรับปรุงหลักสูตรการเรียนพระปริยัติธรรม (๓) ทรงโปรดเกล้าฯ ให้มีพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ (พ.ศ. ๒๔๔๕) (๔) ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทรงพระราชทานพระไตรปิฎกฉบับพิมพ์ไปยังวัดในประเทศและมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ (๕) ในด้านการก่อสร้างและปฏิสังขรณ์ ทรงสร้างวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม เป็นต้น และทรงปฏิสังขรณ์วัดทั่วประเทศ ผลจากการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ทำให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาพระปริยัติธรรมเพิ่มขึ้น และได้ศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง ประชาชนได้ศึกษาคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างแพร่หลาย ได้มีมหาเถรสมาคมเกิดขึ้น ส่งผลให้การปกครองคณะสงฆ์เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยทั่วประเทศ และพระพุทธศาสนาเผยแผ่ทั้งในและต่างประเทศ และสืบทอดมาถึงปัจจุบัน^{๓๓}

โชติ บดีรัฐ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา” ผลการศึกษาพบว่า ในการบริหารคน มีการสร้างและพัฒนาภาวะผู้นำบุคลากรทางพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพ ในการบริหารภาระงาน มีการออกกฎระเบียบในการปกครองคณะสงฆ์ และกำหนดโทษผู้ที่ละเมิดกฎระเบียบที่วางไว้ และในการบริหารองค์กร มีการทำงานเป็นทีม สำหรับประสิทธิผลการบริหารงานใน ๓ ด้าน พบว่า ในการบริหารคน มีการดำเนินไปอย่างรวดเร็วสนองต่องานที่มอบหมายให้ทำ โดยใช้คนตรงกับความรู้

^{๓๒} พระครูสิงห์แก้ว วชิรมโม, “บทบาทของผู้สูงอายุในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา: ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๘.

^{๓๓} พระเทอดศักดิ์ สดุดินธโร (ศรีวิรัตน์), “การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๘.

และความสามารถ ในการบริหารภาระงาน มุ่งบริหารอย่างประหยัด คุ่มค่าและสนองต่อความต้องการของผู้มาติดต่อ และในการบริหารองค์กร ได้เน้นในเรื่องสร้างศรัทธาเข้าวัดและปฏิบัติธรรมมากขึ้น และศักยภาพการบริหารงานพบว่า ในการบริหารคน มีการนำจุดเด่นของบุคลากรมาใช้ในการบริหารงาน และแก้ปัญหาจุดด้อยของบุคลากรในการบริหารงาน ในการบริหารภาระงาน มีการประยุกต์เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบริหารงาน และในการบริหารองค์กร มีการจัดทำแผนงานหรือโครงการเพื่อพัฒนาองค์กรอย่าง^{๓๔}

๒) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสำนักงานพุทธศาสนา

พระมหาวินัย แก้วกรอง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาวัดในเขตอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรีสู่ความเป็นมาตรฐานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ” ผลการศึกษาพบว่า ๑) โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการเผยแผ่ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการสาธารณูปการ ด้านการปกครอง ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และด้านการศึกษา สงเคราะห์ และ ๒) แนวทางการพัฒนาวัด คือ ๒.๑) ด้านการเผยแผ่ โดยการอบรมส่งเสริมศีลธรรมของพระภิกษุ สามเณร และประชาชน ในหน่วยงานและที่บ้าน ๒.๒) ด้านการศาสนศึกษา โดยการส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรศึกษาพระปริยัติธรรม ศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา และการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ๒.๓) ด้านการสาธารณูปการ โดยบริเวณวัดต้องสงบ มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอย ๒.๔) ด้านการปกครอง โดยมีระเบียบปฏิบัติกิจวัตร ๒.๕) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยการสร้างเครือข่ายการดำเนินงานด้านสาธารณะกับองค์กรต่าง ๆ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีจิตอาสาเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา และจัดให้มีอาสาสมัครในการสอดส่อง ดูแล และพิทักษ์พระพุทธศาสนา และ ๒.๖) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยการจัดตั้งโรงเรียนหรือศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ ศูนย์เรียนรู้ ศีลธรรม ศูนย์ฝึกอาชีพ ชมรม เพื่อรวมกลุ่มดำเนินการที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน^{๓๕}

ธนภัทร ทวีศรี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี” ผลการศึกษาพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบประสิทธิภาพการบริหารงาน พบว่า พระสังฆาธิการ ที่มีอายุ การศึกษาสามัญ การศึกษาแผนกธรรม และการศึกษาแผนกบาลี ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารงานโดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่

^{๓๔} โชติ บดีรัฐ, “การบริหารงานของพระสังฆาธิการ ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค ๔ เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา”, *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์), ๒๕๕๕.

^{๓๕} พระมหาวินัย แก้วกรอง, “แนวทางการพัฒนาวัดในเขตอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรีสู่ความเป็นมาตรฐานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี), ๒๕๕๗.

เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพระสังฆาธิการที่มี พรรษา และประสบการณ์ทำงาน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารงานโดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ โดยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ข้อเสนอแนะ พบว่า ควรเข้ามาดูแล ให้คำแนะนำทันทีเมื่อได้รับคำร้องขอ โดยไม่เลือกปฏิบัติ ควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ให้เข้าไปศึกษาการทำงานของคณะสงฆ์อย่างใกล้ชิด และควรมีการวางแผนประจำปีให้มากขึ้น ควรมีกระบวนการให้บริการที่ว่องไว ควรเพิ่มเติมการจัดให้มีการอบรมเรื่องระเบียบการปฏิบัติตนต่อพระสงฆ์ให้มีความเข้าใจมากขึ้น ควรได้รับการขยายอาคารสถานที่ของสำนักงานเพื่อให้การทำงานมีความคล่องตัวและอำนวยความสะดวกได้มากขึ้น ควรจัดโต๊ะเก้าอี้ไว้รองรับพระสงฆ์ที่เข้าไปติดต่อกิจธุระ และควรจัดให้มีพนักงานจัดการจอดรถให้มีระเบียบ^{๓๖}

รพีวรรณ บำรุง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาความต้องการจำเป็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม” ผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์มีความต้องการจำเป็นต่อบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม ตามสภาพที่เป็นอยู่อยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่ควรจะเป็นอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดเป็นลำดับแรกคือ ส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ รองลงมาเป็นด้านการศาสนพิธีและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และด้านการปกครองคณะสงฆ์ การคุ้มครองพระพุทธศาสนา สำหรับ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เรื่องที่มีความสำคัญมากที่สุดคือการดำเนินงานส่งเสริมและสนับสนุนเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสงฆ์ต้องการให้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐมเพิ่มบทบาทในการช่วยเหลือให้คำแนะนำ ติดตาม ประสาน กระตุ้น ส่งเสริม ให้วัดที่มีความพร้อมได้มีการจัดตั้งและดำเนินงานสำนักปฏิบัติธรรม^{๓๗}

มนจันทร์ ปามุทา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สภาพการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในจังหวัดอุบลราชธานี” ผลการศึกษาพบว่า สภาพการบริหารงานบุคคลโดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ บริหารและครู ที่มีตำแหน่งและประสบการณ์ต่างกัน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ปัญหาและข้อเสนอแนะ พบว่าขาดการวางแผน อัตราค่าจ้าง ด้านการสรรหาและจัดบุคคลเข้าปฏิบัติงาน พบว่าผู้บริหารไม่เินเทศการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ด้านการพัฒนาบุคคลพบว่า ไม่มีการอบรมที่ต่อเนื่อง งบประมาณไม่เพียงพอ การอบรมไม่ทั่วถึงบุคลากรทุกคน ด้านการธำรงรักษาบุคคลพบว่า สวัสดิการไม่เพียงพอ ค่าเช่าไม่คล่องตัว ด้านการ

^{๓๖} ธนภัทร ทวีศรี, “ประสิทธิผลการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๗.

^{๓๗} รพีวรรณ บำรุง, “การศึกษาความต้องการจำเป็นของพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร), ๒๕๕๔.

ประเมินผลการปฏิบัติงานพบว่า ผู้บริหารไม่มีความยุติธรรม ไม่เป็นอิสระในการปฏิบัติงาน ไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน ไม่ต่อเนื่อง ผู้บริหารควรมีความเป็นธรรมเสมอภาค อิสระในการปฏิบัติงาน มีหลักเกณฑ์ชัดเจน และมีการประเมินต่อเนื่องสม่ำเสมอ เปิดโอกาสให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วม^{๓๘}

สมพงษ์ หมดไธสง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารเจ้าหน้าที่และเจ้าคณะจังหวัด โดยรวมพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก ๒ ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง ๔ ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักความคุ้มค่า ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านหลักนิติธรรม ข้อเสนอแนะพบว่า องค์กรทั้งส่วนราชการและเอกชนต้องกำหนดแนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล การปฏิบัติราชการต้องอิงกฎหมายและแนวทางตามนโยบายของรัฐบาลเพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน^{๓๙}

^{๓๘} มนจันทร์ ปามุทา, “สภาพการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในจังหวัดอุบลราชธานี”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี), ๒๕๕๙.

^{๓๙} สมพงษ์ หมดไธสง, “สภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม), ๒๕๕๖.

ตารางที่ ๑.๒ สรุปงานการสังเคราะห์การวิจัย

ลำดับ ที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภท งานวิจัย	ผลการวิจัย
๑	การศึกษาเปรียบเทียบเรื่อง: บทบาทการอุปถัมภ์และ คุ้มครองพระพุทธศาสนาของ พระเจ้าบรมโกศกับ พระเจ้า ถึงไท่จงฮ่องเต้	พระครูมงคลคีลวัตร (ทองอินทร์ มงคลโก/ก่อ ผล) (มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราช วิทยาลัย)	๒๕๕๙	คุณภาพ	สรุปได้ ๙ ประเด็น คือ การเข้าสู่อาณาจักรของพระพุทธศาสนาพบว่า ราชอาณาจักรไทย มี ๓ ยุค ส่วนราชอาณาจักรจีนก่อนจะเป็นสาธารณรัฐ ไม่สามารถกำหนดได้ ผู้นำเข้ามาเผยแผ่พบว่าเป็นพระสงฆ์เหมือนกัน ระยะเวลาพบว่า ไทย ๗๐๐ กว่าปี จีน ๒๐๐๐ กว่าปี นิกาย ของไทย ๒ นิกาย จีนมีนิกายเดียว ผู้อุปถัมภ์และคุ้มครอง พบว่า พระมหากษัตริย์ สำหรับจีนโบราณก็เป็นพระมหากษัตริย์ การทำลายล้างพระพุทธศาสนา ราชอาณาจักรไทยไม่เคยเกิดขึ้นจีนโบราณเกิดขึ้นมากกว่า ๓ ครั้ง สำหรับ การเผยแผ่นั้นพบว่าได้รับการสนับสนุนจากพระมหากษัตริย์ทั้งสอง ราชอาณาจักร
๒	การบริหารจัดการวัดเพื่อ ความมั่นคงแห่ง พระพุทธศาสนา	พระครูวิสุทธาจารย์นันทคุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬา ลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๗	คุณภาพ	การบริหารจัดการวัดที่เหมาะสมต้องมีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับ ความสามารถในการบริหารจัดการของพระภิกษุสามเณรภายในวัดเป็น สำคัญ โดยเจ้าอาวาสมีหน้าที่ในการบริหารจัดการวัดในด้านต่าง ๆ
๓	บทบาทของผู้สูงอายุในการ ส่งเสริมกิจกรรมทาง พระพุทธศาสนา: ศึกษา เฉพาะกรณีตำบลเหล่ายาว	พระครูสิงห์แก้ว วชิรธมโม (มหาวิทยาลัยมหาจุฬา ลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๘	ปริมาณ/ คุณภาพ	มีการอุปถัมภ์พระสงฆ์มากที่สุด ด้านการชักชวนคนเข้าวัด ด้านสนับสนุน การเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านการปกป้องพระพุทธศาสนา ตามลำดับ

ลำดับ ที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภท งานวิจัย	ผลการวิจัย
	อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน				
๔	การทำนุบำรุง พระพุทธศาสนาของ พระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	พระเทิดศักดิ์ สดติณธ โร (ศรีวิรัตน์) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬ าลงกรณราชวิทยาลัย)	๒๕๕๘	คุณภาพ	ให้จัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับกระดาดฯ ส่งเสริมการศึกษาของพระสงฆ์ ให้ มีพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ (พ.ศ.๒๔๔๕) พระราชทานพระไตรปิฎกฉบับพิมพ์ไปยังวัดในประเทศและมหาวิทยาลัย ในต่างประเทศ ทรงสร้างวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม
๕	การบริหารงานของ พระ สังฆาธิการในเขตการปกครอง คณะสงฆ์ภาค ๔ เพื่อความ มั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา	โชติ บติรัฐ (มหาวิทยาลัยราชภัฏ วไลยอลงกรณ์ ในพระ บรมราชูปถัมภ์)	๒๕๕๕	คุณภาพ	ในการบริหารคน มีการสร้างและพัฒนาภาวะผู้นำบุคลากรทาง พระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพ ในการบริหารภาระงาน มีการออก กฎระเบียบในการปกครองคณะสงฆ์ และกำหนดโทษผู้ที่ละเมิด กฎระเบียบที่วางไว้ และในการบริหารองค์กร มีการทำงานเป็นทีม
๖	แนวทางการพัฒนาวัดในเขต อำเภอน่าน จังหวัด กาญจนบุรีสู่ความเป็น มาตรฐานของสำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ	พระมหาวิญญ์ แก้ว กรอง (มหาวิทยาลัยราชภัฏ ธนบุรี)	๒๕๕๗	ปริมาณ/ คุณภาพ	โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน แนวทางการพัฒนาวัด โดยการ อบรมส่งเสริมศีลธรรม ส่งเสริมการศึกษา อย่างต่อเนื่อง ปรับภูมิทัศน์วัด ปฏิบัติตามระเบียบปฏิบัติกิจวัตร สร้างเครือข่ายการดำเนินงานด้าน สาธารณะกับองค์กรต่าง ๆ และจัดตั้งโรงเรียนหรือศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์
๗	ประสิทธิผลการบริหารงาน ของสำนักงาน	ธนภัทร ทวีศรี (มหาวิทยาลัยมหาจุฬ	๒๕๕๗	คุณภาพ	โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อเสนอแนะ พบว่า ควรเข้ามาดูแล ให้คำแนะนำ ทันทีเมื่อได้รับคำร้องขอ โดยไม่เลือกปฏิบัติ ควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ให้เข้าไป

ลำดับ ที่	ชื่อเรื่อง	ชื่อผู้แต่ง/หน่วยงาน	พ.ศ.	ประเภท งานวิจัย	ผลการวิจัย
	พระพุทธศาสนาจังหวัด กาญจนบุรี	ลงกรณราชวิทยาลัย)			ศึกษาการทำงานของคณะสงฆ์อย่างใกล้ชิด และควรมีการวางแผนประจำปี ให้มากขึ้น
๘	การศึกษาความต้องการ จำเป็นของพระสงฆ์ที่มีต่อ บทบาทของสำนักงาน พระพุทธศาสนาจังหวัด นครปฐม	รพีวรรณ บำรุง (มหาวิทยาลัยศิลปากร)	๒๕๕๔	ปริมาณ/ คุณภาพ	พระสงฆ์มีความต้องการจำเป็นต่อบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดนครปฐม ตามสภาพที่เป็นอยู่ อยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่ ควรจะเป็นอยู่ในระดับมาก และส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้มากที่สุด รองลงมาเป็น ด้านการศาสนพิธีและวันสำคัญทาง พระพุทธศาสนา และด้านการปกครองคณะสงฆ์
๙	สภาพการบริหารงานบุคคล ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ สังกัดสำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ใน จังหวัดอุบลราชธานี	มนจันทร์ ปามุทา (มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุบลราชธานี)	๒๕๕๙	ปริมาณ/ คุณภาพ	สภาพการบริหารงานบุคคลโดยภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ปัญหาและข้อเสนอแนะ พบว่าขาดการวางแผนอัตรากำลัง ผู้บริหารไม่ นิเทศการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ไม่มีการอบรมที่ต่อเนื่อง งบประมาณไม่ เพียงพอ สวัสดิการไม่เพียงพอ ผู้บริหารไม่มีความยุติธรรม ไม่เป็นอิสระใน การปฏิบัติงาน ไม่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน
๑๐	สภาพการบริหารงานตาม หลักธรรมาภิบาลของ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ	สมพงษ์ หมวดไธสง (มหาวิทยาลัย มหาสารคาม)	๒๕๕๖	ปริมาณ/ คุณภาพ	โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยคือ ด้าน หลักความรับผิดชอบ ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลัก ความคุ้มค่า ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้าน หลักนิติธรรม

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับ ๕ ประเด็น ดังนี้

๑.๗.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ที่มีองค์ประกอบของข้อคำถามที่ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ในการเก็บข้อมูล และสาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกใช้การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเนื่องมาจากการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษามุ่งไปที่การสัมภาษณ์มุมมองของผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีประสบการณ์จริง

๑.๗.๒ ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การศึกษาวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน ในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักสำคัญ (key Informant) ซึ่งมีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นสาระสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ จำนวน ๑๕ รูป/คน ประกอบด้วย ๔ กลุ่ม

กลุ่มที่ ๑ พระเถระชั้นปกครอง จำนวน ๖ รูป

- ๑) พระเทพรัตนนายก (จรัส ทตฺตสิริ) เจ้าคณะจังหวัดลำพูน
- ๒) พระครูจิรวัดมนไสภณ (ขวลิต จิรวัดมน) เจ้าคณะอำเภอเมืองลำพูน
- ๓) พระศรีธรรมโสภณ (บุญโชติ บุญญโชติ) เจ้าคณะอำเภอเวียงหนองล่อง
- ๔) พระครูวิบูลเจติยาทร (จำเรียม ธีรปัญญา) เจ้าคณะอำเภอบ้านโฮ่ง
- ๕) พระครูไพศาลธีรคุณ (สุเทพ ธีรภักโธ) เจ้าคณะตำบลเวียงยอง
- ๖) พระครูสิริสุตาภิมณฑ์ (ศุภชัย สุทธิญาโน) เจ้าคณะอำเภอทุ่งหัวช้าง

กลุ่มที่ ๒ บุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน จำนวน ๓ คน

- ๑) นายประพันธ์ คำจ้อย ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน
- ๒) นายเจริญ เมืองสุวรรณ นักวิชาการศาสนาชำนาญการ
- ๓) นายภู ภูประเสริฐ นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ

กลุ่มที่ ๓ ข้าราชการ จำนวน ๔ คน

- ๑) นายไพฑูรย์ รัตนเลิศบ วัฒนธรรม จังหวัดลำพูน
- ๒) นายสมชาย แจ่มทวีกุล กำนันตำบลเวียงยอง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

๓) นายพงษ์เทพ มนัสตรง ศึกษาานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาลำพูนเขต ๑

๔) นายประยูร เรือนป्ली อนุศาสนาจารย์เรือนจำ จังหวัดลำพูน
กลุ่มที่ ๔ ประชาชน จำนวน ๒ คน

๑) นายครรชิต สุขसार ประชาชนใน จังหวัดลำพูน

๒) นายสันต์ เทพมณี ประชาชนใน จังหวัดลำพูน

๑.๗.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบ
สัมภาษณ์ที่ใช้เป็นแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งมีสาระสำคัญของขั้นตอนการสร้าง
เครื่องมือ ดังนี้

๑) ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๑.๑) ศึกษาการเสริมสร้างความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาของสำนักงาน
พระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน จากแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้าง
ความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน

๑.๒) กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๑.๓) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย โดยขอคำปรึกษาจาก
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

๑.๔) สร้างเครื่องมือ

๑.๕) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขจนแล้วเสร็จ

๑.๖) นำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

๒) ลักษณะของเครื่องมือ

ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้ศึกษา
พัฒนาขึ้นตามกรอบของการเสริมสร้างความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนา
จังหวัดลำพูน เพื่อใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ สัมภาษณ์เกี่ยวกับนโยบายและแผนงานการเสริมสร้างความมั่นคงทาง
พระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน

ตอนที่ ๓ สัมภาษณ์เกี่ยวกับการเสริมสร้างความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาของ
สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน

ตอนที่ ๔ สัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมบทบาทของสำนักงาน
พระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางพระพุทธศาสนา

๓) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

๓.๑) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบเครื่องมือที่
สร้างไว้

๓.๒) นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์เป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการวิจัย

๑.๗.๔ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยวิธีการ
สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และทำการบันทึกข้อมูลโดยการจดบันทึก โดยมีขั้นตอนดังนี้

๑) รวบรวมเอกสาร ศึกษารวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัย และเอกสาร
สิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาของสำนักงาน
พระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน

๒) ผู้ศึกษาได้สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และขอหนังสืออนุญาตเก็บข้อมูล
สัมภาษณ์ถึงผู้ให้ข้อมูลหลักสำคัญ เพื่อขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์ หลังจากนั้นดำเนินการสัมภาษณ์

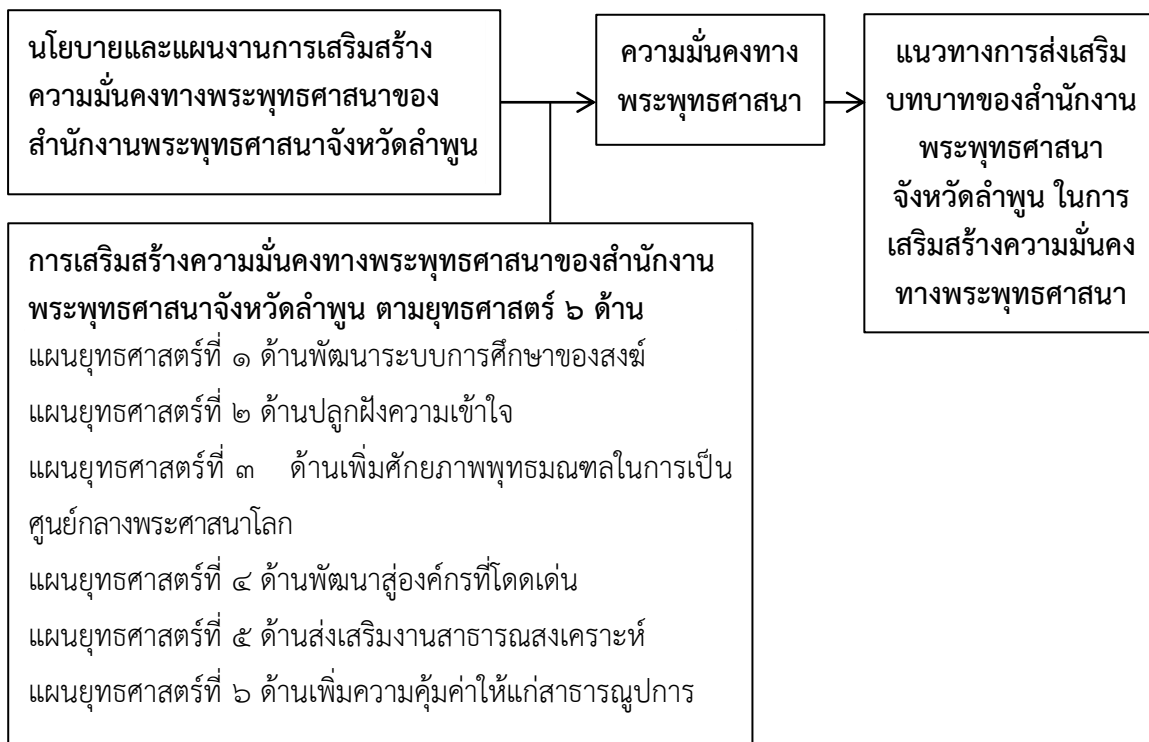
๓) ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

๑.๗.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะทำการจัดกลุ่มข้อมูล (Data Grouping) ตามสาระสำคัญของประเด็นการ
สัมภาษณ์ จากนั้นจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis Technique) แล้วนำเสนอใน
รูปแบบการพรรณนา

๑.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

แผนภาพที่ ๑.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๑.๙ ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

๑.๙.๑ ทำให้ทราบนโยบายและแผนงานการเสริมสร้างความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน

๑.๙.๒ ทำให้ทราบการเสริมสร้างความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน

๑.๙.๓ ทำให้ทราบแนวทางการส่งเสริมบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูนในการเสริมสร้างความมั่นคงทางพระพุทธศาสนา

๑.๙.๔ ได้แนวทางเพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับการเสริมสร้างความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดลำพูน